

KIVISTÖN KOULU RAKENNUSHISTORIASELVITYS 28.06.2013

KATI SALONEN JA MONA SCHALIN ARKKITEHDIT OY

Ilmakuva, lähde: Vantaan karttapalvelu. Kivistön koulun kokonaisuuteen kuuluu tällä hetkellä viisi rakennusta.

Kannen kuva: VKM / Mauno Mannelin

JOHDANTO

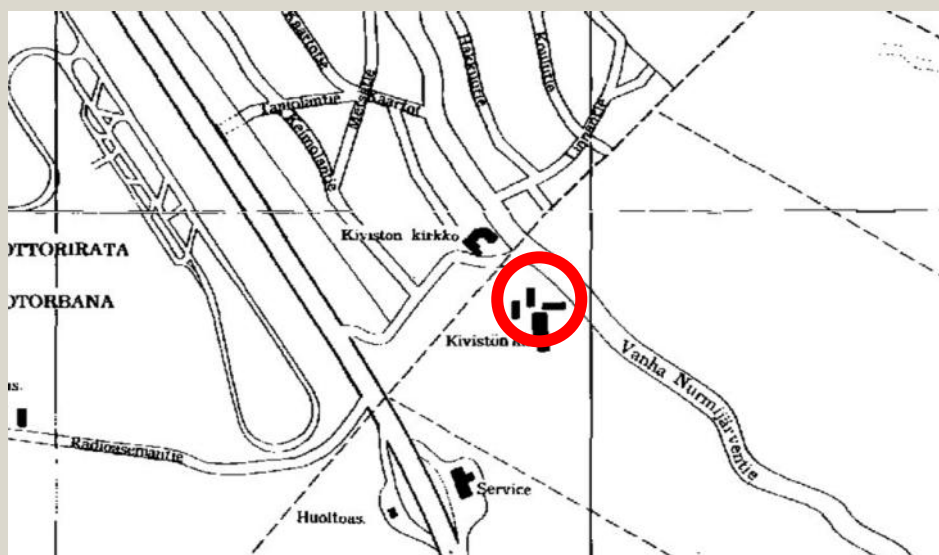
Kivistön koulu, rakennushistoriaselvitys

Kivistön koulun rakennushistoriaselvitys on laadittu Vantaan kaupungin tilakeskuksen tilaamana konsulttityönä keväällä ja kesällä 2013. Tilaajan edustaja on kaupunginarkkitehti Jukka Hagelberg. Selvityksen on laatinut Kati Salonen ja Mona Schalin Arkkitehdit Oy. Selvitystyöstä ovat vastanneet arkkitehdit Mona Schalin ja Varvara Protassova.

Selvityksen kohteena on vuonna 1961 valmistunut 1630 kerrosneliömetrin laajuinen Kivistön koulu. Kaksikerroksisen rakennuksen on suunnitellut arkkitehti Veikko Nortomaa. Koulu on osa Kivistön ja Kanniston sodanjälkeistä pientaloaluetta, ja lähistöllä sijaitsee myös alueen kirkko. Koulurakennus on inventointiraportissa Vantaan moderni rakennuskulttuuri 1930-1979 (2002) luokiteltu A2-luokkaan. Luokitus tarkoittaa, että kohteen rakennushistoriallisen arvon selvittäminen edellyttää tarkempia tutkimuksia ja inventointia. Tehtävänannon mukaisesti raportissa käsitellään

kohteen rakennus- ja muutoshistoriaa, koulurakennuksen alkuperäisiä suunnitteluperusteita, erityispiirteitä ja erityisiä arvoja sekä suhdetta aikakauden muuhun rakentamiseen. Koulun varhaisvaiheista periytyvät valokuvat muodostavat varsinaista rakennushistoriaa täydentävän aineiston, joka avaa näkymiä 1960-luvun koululaisten ja opettajien arkeen. Kuvien lainasta kiitämme erityisesti koulun henkilökuntaa.

Mona Schalin ja Varvara Protassova

Kivistön koulu osoitekartalla 1969

Sisällysluettelo

Johdanto 3

Rakentamisen tausta 6

Suunnittelu ja rakentaminen 8

Käyttö- ja muutosvaiheet 34

Nykytilanne 42

Kivistön koulu ja sen aikalaiset pääkaupunkiseudulla 57

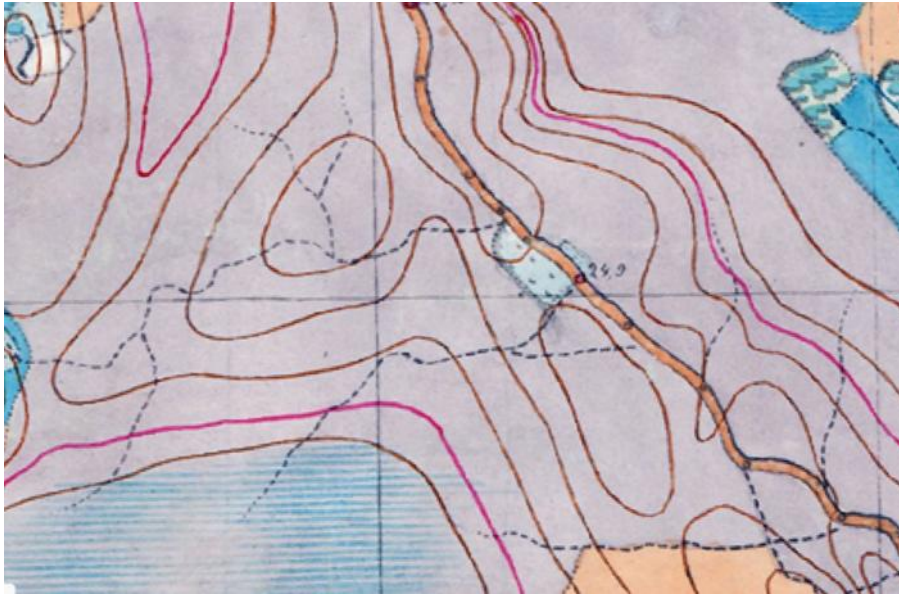
Yhteenveto 58

Lähteet 59

Kivistön koulu, Vanha Nurmijärventie 132, 01700 Vantaa

Kaupunki: Vantaa
Kaupunginosa : Kivistö
Kiinteistö 409-3-124

Pinta-ala 1630 k-m²

Alueen kartat 1872 ja 1933. Vantaan karttapalvelu

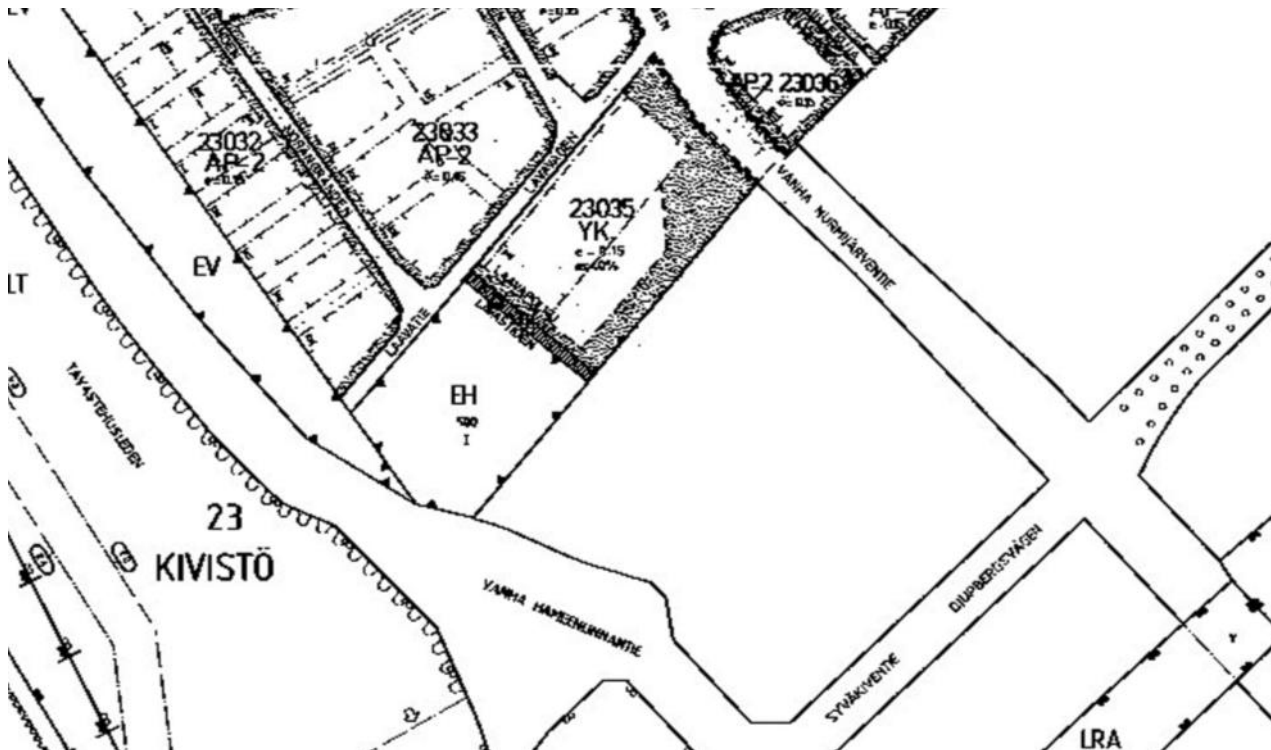

RAKENTAMISEN TAUSTA

Helsingin maalaiskunnan väkiluku kasvoi voimakkaasti sodanjälkeisinä vuosikymmeninä, ja lapsia syntyi paljon. Kun 1950-luvun alussa kansakouluissa opiskeli vajaa 2000 oppilasta, 1960-luvun puolivälissä määrä oli yli 6000. Ennen sotia maalaiskunnassa oli vain muutama kansakoulurakennus, mutta 1950-luvulta alkaen rakennettiin enemmän ja suurempia yksiköitä.

Vuonna 1946 perustettiin Helsingin ympäristön alue-suunnitelmaliitto, jonka tehtäviin kuului seutusuunnitelman laatimisen lisäksi neuvontaa ja sittemmin myös maankäyttö- ja rakennussuunnitelmia. Helsingin seutukaavaliitto ja Uudenmaan lääninhallitus laativat

yleispiirteisiä suunnitelmia, joiden mukaan mm. Kivistön pientaloaluetta rakennettiin. Hämeenlinnantie valmistui samanaikaisesti asutuksen kanssa. 1950-luvun lopulla alueella oli runsaasti lapsia ja oma, uusi kansakoulurakennus tuli ajankohtaiseksi.

Ympäristön ajantasa-asemakaava. Lähde: Vantaan karttapalvelu

Tontille ei ole vahvistettu asemakaavaa. Yleiskaavan 1992 pohjalta laadittu osayleiskaava 2006, joka tuli voimaan 2008.

Ympäristön kaavat ovat vuosilta 1984 (luoteessa) ja 2008 (koillisessa, kaakossa ja lounaassa)

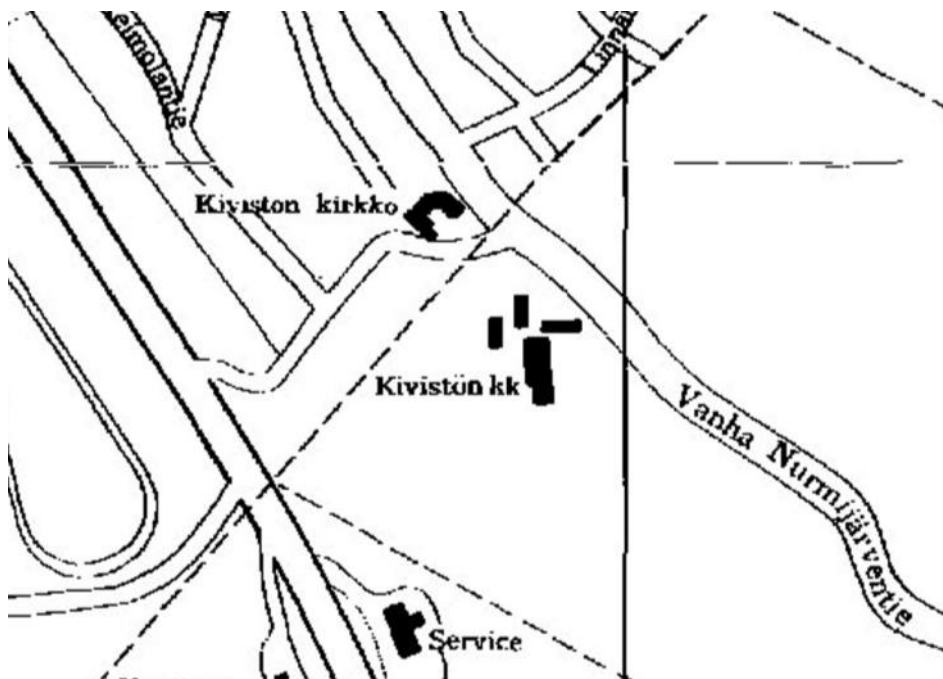
Tällä hetkellä kaavoitusprosessi kesken. (Lähde: Vantaan kaupunkisuunnittelu)

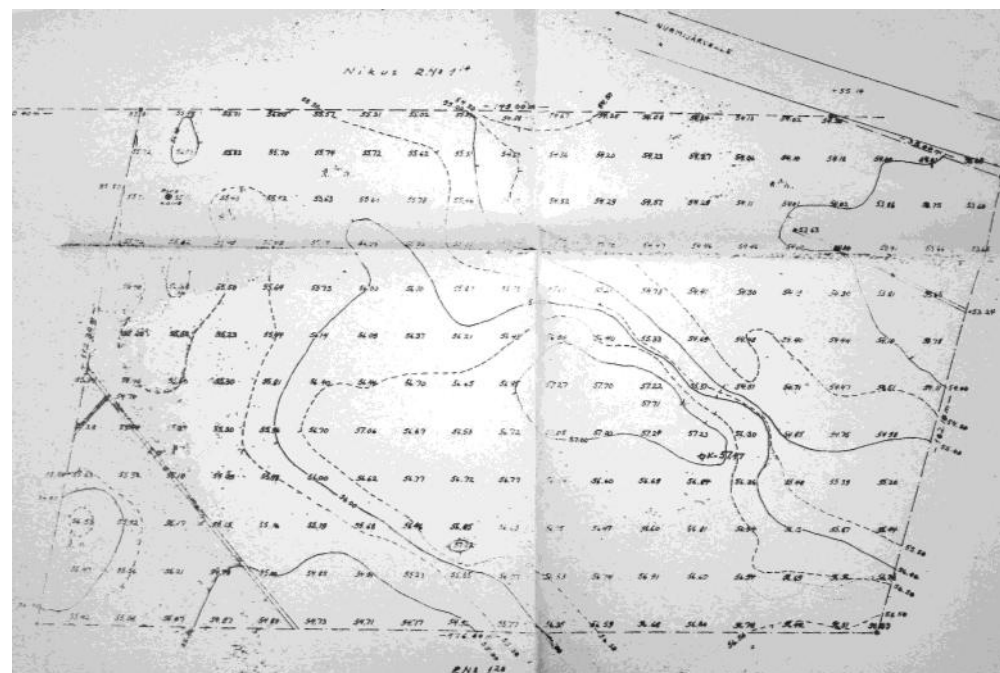
Kaavoitustilanne. Kuvassa on väreinä Marja-Vantaan ydinkeskustan asemakaava- ja asemakaavan muutosluonnos nro 230600. Kivistön keskustan katualueilla on voimassa Kehäradan asemakaava.

Lähde: Asemakaava 231600 OAS

Kivistön alue on nimensä mukaisesti pitkälti kivikkoista, viljelyyn kelpaamatonta maata, ja se onkin jäänyt laajalti metsäiseksi, vaikka lähistöllä mm. Vanhan Nurmijärventien varrella sijaitsee vanhoja kyliä ja kantatiloja (Keimola, Saras, Petas). Kivistön kaavoitusta pohdittiin jo 1970-luvulla Martinlaakson jatkoradan kehittämisen yhteydessä. Suunnittelu eteni Vantaan yleiskaavan laatimisen jälkeen 1990-luvulla. Vantaan kaupunginvaltuusto päätti alueen osayleiskaavoituksesta 14.9.1992, mutta kaavan laatiminen viivästyi. Osayleiskaava hyväksyttiin 2006, ja siinä koulun alue on merkitty keskustatoimintojen alueeksi (C). Kaavoitusprosessi on kesken.

Kivistö opaskartassa 1969. Kirkko rakennettiin vasta koulun jälkeen.
Vantaan karttapalvelu.

Tontista tehtiin perusteellinen mittaus keväällä 1959. Tontin kaivosta saatiin hyvälaatuista käyttövetä. VTK

Kivistön pientaloalueella ja lähiympäristössä oli 1950-luvun lopulla runsaasti lapsia. Kun Kouluhallitus oli joulukuussa 1957 vahvistanut koulupiirin koulupaikkoineen ja sopiva tontti kansakoululle löytyi, kunnanjohtaja L.Korpinen vetosi kouluhallitukseen tilaohjelman hyväksymiseksi:

Kivistön kansakoulu sijaitsee nykyisin Vantaan kansakoulupiirin vanhassa koulussa, joka sijaitsee ulkopuolella Kivistön koulupiirin. Vantaan vanhassa koulussa on vain kaksi luokkahuonetta ja koulun on työskenneltävä vuoroluvussa, joka lähiaikoina muodostuu kestäväksi oppilasluvun kasvun vuoksi. — Koulupiirin tyttö- ja poikakerhot toimivat nykyisin autotallissa.

Myös henkilökunnan asuinrakennukset olivat välttämättömiä, sillä vuokra-asuntoja ei hakijan mukaan olisi ympäristön omakotialueella saatavissa. Koulutilojen tuli joustaa jonkin verran, sillä oppilasmäärien noustessa erikoisluokkia piti voida käyttää tavalliseen opetukseen. Oppilaspaikkoja arveltiin tarvittavan ensin n. 140, mutta noin 280:aan piti varautua. 1960-luvun vaihteen kunnallishallinnon pöytäkirjoista selviää, että pienehköjen kohteiden suunnittelijoita valittiin usein aiempien referenssien perusteella suoraan. MKR oli juuri Veikko Nortomaan johdolla suunnitellut Jokivarren ala-asteen koulun. Keväällä 1960 Nortomaa laatikin jo luonnoksia hyväksytyn tilaohjelman

pohjalta. Keskusteltiin myös päiväkodin sisällyttämisestä kokonaisuuteen (lähinnä lämpökeskuksen taloudellista käyttöä ajatellen), mutta teknillisessä lautakunnassa tonttia pidettiin siihen liian ahtaana. Rakennustapaselostus on lähestulkoon samanlainen kuin Pielisjärven koulun selostus (tämän koulun toteutuksesta ei saatu tietoa). Luonnokset käytiin läpi teknillisessä lautakunnassa, kunnanhallituksessa ja valtuustossa ja hyväksyttiin vähäisin muutoksin. Syksyllä teknillisen lautakunnan nimittämä toimikunta hoputti MKR:a pääpiirustusten viimeistelemiseksi, ja marraskuussa päästiin urakkalaskentaan.

Huonetilojen käyttötarkoitus	Uudet tilat		Vanhat tilat ¹⁾		
	lukumäärä	pinta-ala m ²	lukumäärä	pinta-ala m ²	2)
1. Varsinaiset luokkahuoneet²⁾					
Luokkahuone A (44—47 m ²)	4	188	1	47	x
Luokkahuone B (54—60 m ²)	5	300	1	63	x
Luokkahuone C (27—30 m ²)					
2. Erikoisopetustilat ja niiden lisätilat²⁾					
Poikien käsityöopetustilat A (20—30 m ²)					
Yhdistetty voimistelu- ja poikien käsityöluokka B (54—65 m ²)					
Edelliseen liittyvä säilytystila (10—12 m ²)					
Voimistelusalali C (90—120 m ²)					
2 pukuhuonetta ja peseytymistila yhteensä (40—44 m ²)					
Voimisteluvälinevarasto (18—20 m ²)					
Voimistelusalali D (130—148 m ²)	1	148			
2 pukuhuonetta ja peseytymistila yhteensä (40—44 m ²)	2	44			
Voimisteluvälinevarasto (18—20 m ²)	1	20			
Näyttämötila (30—40 m ²) (kunnan kustannettava)	1	40			
Poikien käsityöopetustilat C varastotiloineen (94—104 m ²)	1	104			
Poikien käsityöopetustilat D varastotiloineen					
Puutöitä varten (90—120 m ²)					
Metallitöitä varten (90—120 m ²)					
Tyttöjen käsityöopetusvälineetilat (18—20 m ²)					
Tyttöjen käsityöopetustilat					
Opetusluokka (54—60 m ²)	1	60			
Edelliseen liittyvä säilytystila (20—25 m ²)	1	25			
Kotitalouden opetustilat (100—124 m ²)	-				
Luonnontiedon luokka (54—60 m ²)	1	60			
Edelliseen liittyvä säilytystila (15—20 m ²)	1	20			
3. Muut koulutilat²⁾					
Kirjasto- ja kerhuhuone (25—45 m ²)	1	45			
Koulukeittola aputiloineen	1	46			
Opetusvälineetilat (15—30 m ²)	1	30			
Piirustuksen opetusvälineetilat (10—20 m ²) (ammattiopirustus)					
Opettajainhuone eteistiloineen	1	30			
Koulun johtajan huone arkistotiloineen	1	12			
Käytävätilaa		270	1	18	x
Hammaslääkärin huone kunnan kustannuksella	1	20			

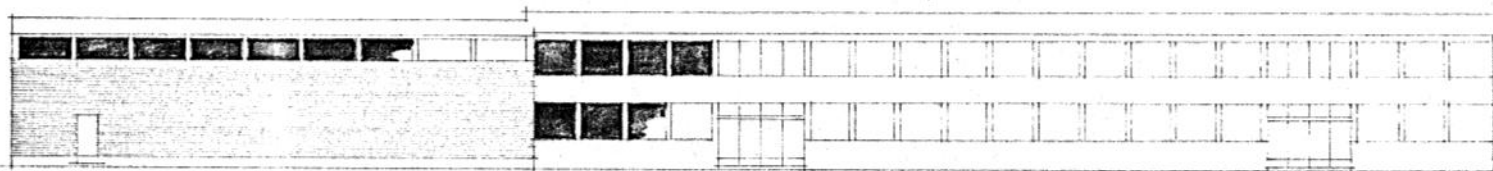
Tilaohjelma, vahvistettu 27.10.1959. VKA

Huonetilojen käyttötarkoitus	Uudet tilat		Vanhat tilat ¹⁾		
	lukumäärä	pinta-ala m ²	lukumäärä	pinta-ala m ²	2)
4. Oppilasasuntolan huoneet ja näiden lisätilat²⁾					
Oppilashuoneet					
Sairashuoneet					
Ruokailuhuone					
Keittiö aputiloineen					
Peseytymistilat					
Kuivaustilat					
WC-tila					
Liinavaatevarasto					
Sauna, peseytymis- ja pukuhuone					
Pesula					
Asuntolanhoitajan asunto (25—40 m ²)					
» apulaisten huoneet (apulaista kohti 7—10 m ²)					
5. Asunnot					
Opettajien asunnot					
3 huonetta ja keittiö (70—80 m ²)	2	160			
2 » » » (50—60 m ²)	5	300	1	65	x
1 » » » (36—45 m ²)	2	90	1	35	x
Talonmies-lämmittäjän asunto					
1- tai 2-opettajaisissa kouluissa (25—30 m ²)					
3-opettajaisesta koulusta alkaen (25—45 m ²)	1	45	1	45	x
Vahtimestarin asunto (25—45 m ²) (kunnan kustannettava)	1	45			
6. Taloustilat					
Lämpö- ja sähkökeskus	1				
Polttoainevarasto	1				
Keittolan kellari	1				
Opetuskeittiön kellari					
Oppilasasuntolan kellari					
Asuntojen kellarit 2—4 m ² asuntoa kohti	11	44			
Säilytystilat 4—7 m ² asuntoa kohti	11	77			
Sauna, peseytymishuone ja 1—2 pukuhuonetta 18—24 m ² koulua kohti	1	24			
Pesutupa (6—8 m ²)	1	8			
Oppilaskäymälät	2	52			
7. Kansankirjasto					
Kantakirjasto (60—120 m ²)					
Sivukirjasto fenint. 60 m ²)					

This architectural drawing shows a detailed floor plan of a building complex. The plan includes several rooms and corridors, each labeled in Finnish. On the left side, there are two small rooms labeled "PUKU" (clothing) and "VÄRSTÖ" (workshop). A large central room is labeled "VOIM, SALIN YLÖS" (Strength, Saline Up). To the right of this central area, there are multiple rooms labeled "YLÄK, LUOKKA" (Upper, Classroom), "TYÖ, KÄSITYÖ" (Work, Handicraft), "YKRÄSTÖ" (Workshop), and "ALAK, LUOKKA" (Lower, Classroom). The plan also features various corridors and smaller utility spaces, all meticulously drawn with dimensions and structural lines.

[illegible]

10

Julkisivu itään. Piirustukset: VKT

Julkisivu etelään. Piirustukset: VKT

Koulun suunnittelijat ja rakentajat

14.2.1961 allekirjoitetun sopimuksen mukaan Maaseudun keskusrakennustoimisto Oy sitoutui hoitamaan myös Kivistön kansakoulun erikoissuunnittelun sekä rakentamiseen sisältyviä tehtäviä, mm. urakkakilpailutuksen. Arkkitehtipalkkioksi merkittiin 2 340 000 markkaa. Kouluhallituksen asettama koulurakennuksen normaalihinta oli 57 499 700mk. Suunnittelusopimuksen laatimisen aikaan rakennustyöt oli jo ilmeisestikin aloitettu.

Arkkitehti Veikko Nortomaa ja rakennusmestari H. Pesonen
 Rakennesuunnittelija Niilo O. Koivisto
 LVI—R. Torikka, T. L. Myllyrinta, Kalervo Rekola
 Sähkö: Olavi Salo

Urakoitsijat:
 Rakennusura Oy
 Riihimäen Vesi ja Lämpö Oy
 Puistolan Sähköliike

Arkkitehti Veikko Nortomaa (1912-1995)

Nortomaa työskenteli Maaseudun keskusrakennustoimisto Oy:n teknisenä johtajana vuodesta 1951. Nortomaan rakennukset ovat melko pelkistettyjä, varsinkin 1960-luvulle tultaessa.

Nortomaan kohteita Vantaalla:

- Jokivarren ala-aste 1958 (maaseudun keskusrakennustoimisto / Veikko Nortomaa)
- Keskuspuiston yläaste 1964-65 Tikkurilassa
- Kuusikon ala-aste ja henkilökunnan asuintalot 1963-64

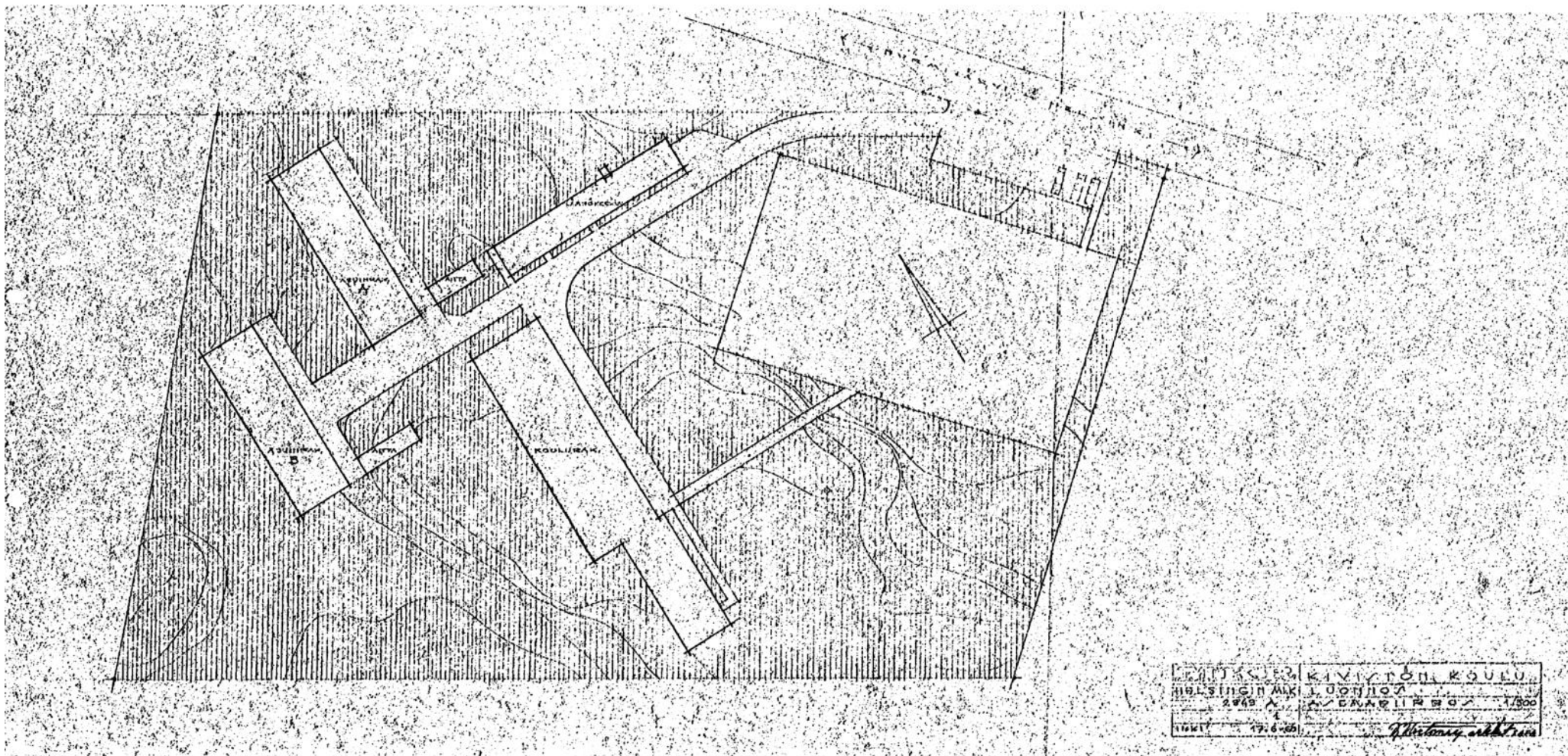
MKR

Maaseudun keskusrakennustoimisto syntyi 1949, kun Maalaiskuntien Liitto ja Maatalousseurojen Keskusliitto sopivat yhteisestä rakennusvaliokunnasta ja toimistosta. Tarve rakennuslautakuntia avustavalle toimistolle syntyi uuden maaseudun rakentamista ohjaavan lain myötä. MKR suunnitteli runsaasti rakennuksia Helsingin maalaiskuntaan.

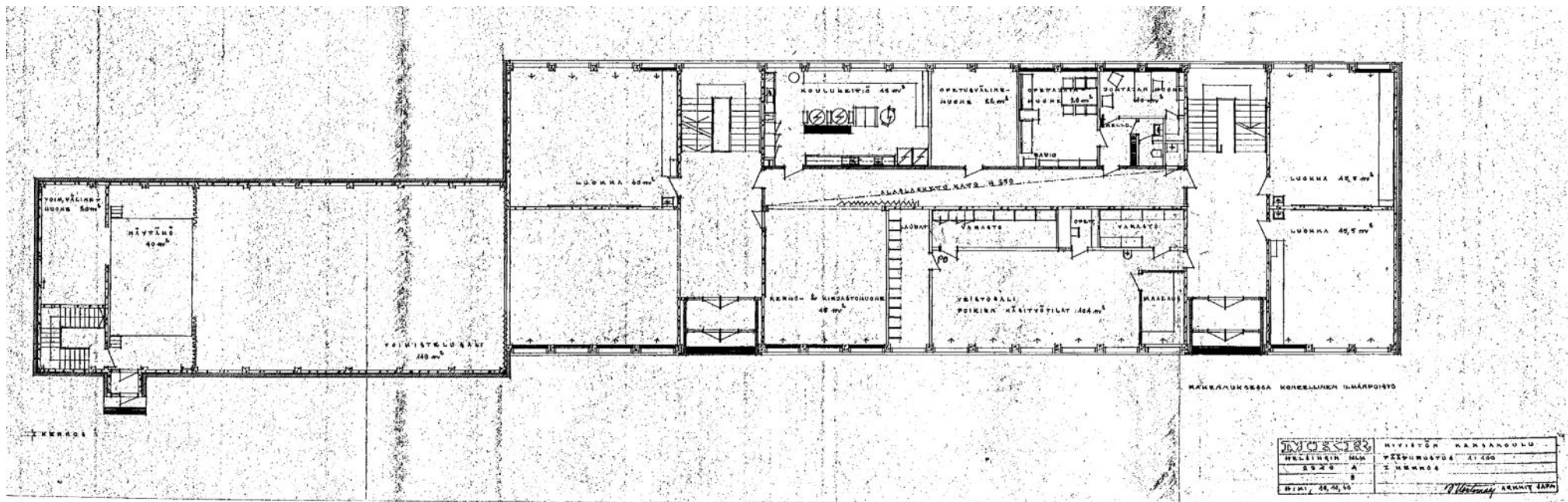
MKR:stä tuli myöhemmin Suunnittelukeskus ja sittemmin FCG.

Pääpiirustukset ja toteutussuunnittelu

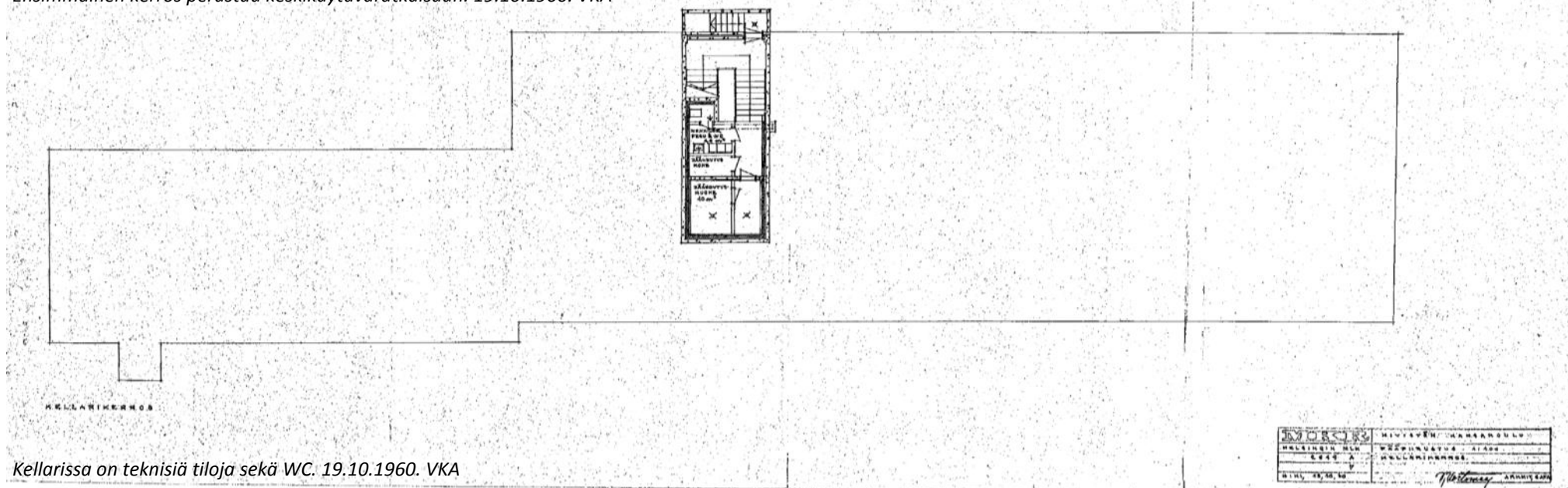
Pääpiirustukset, joiden pohjalta koulu toteutui, poikkeavat vain vähäisesti muutamaa kuukautta aiemmin laadituista luonnoksista.

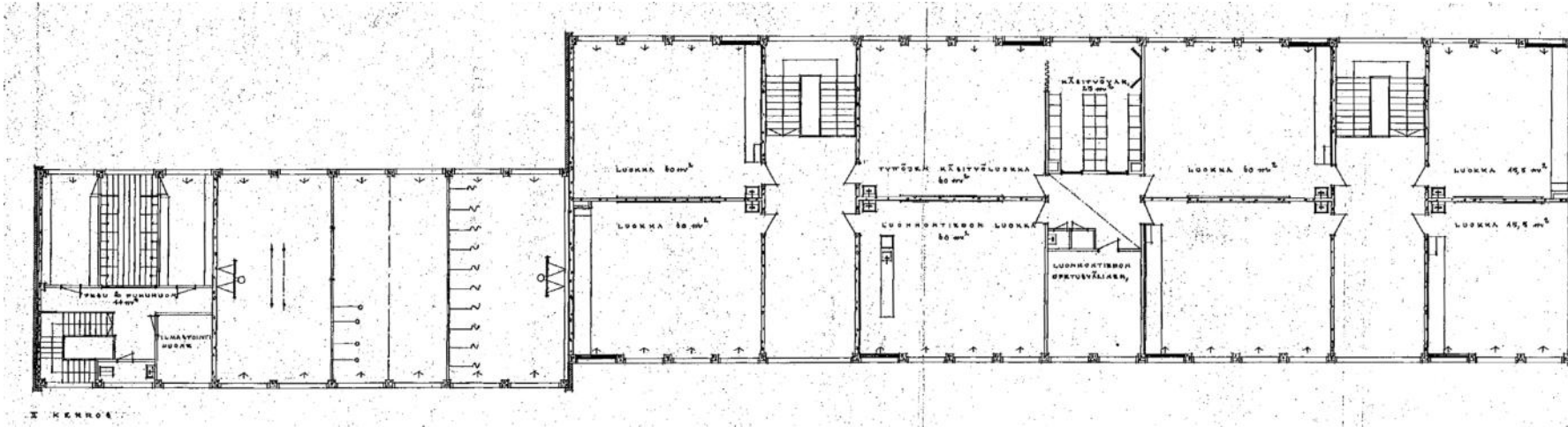
17.6.1960 päivätty asemapiirros on alkuperäisen rakennusluvan liitteenä
Kokonaisuuteen kuuluivat kaksi opettajille tarkoitettua asuinrakennusta sekä lämpökeskus
VKA

Ensimmäinen kerros perustuu keskikäytäväratkaisuun. 19.10.1960. VKA

Kellarissa on teknisiä tiloja sekä WC. 19.10.1960. VKA

Toinen kerros on solukoulumainen—neljä luokkaa avautuu yhteiseen aulaan. 19.10.1960. VKA

Kouluhallitus vahvisti piirustukset ja selitykset 16.12.1960. Rakentaminen aloitettiin päärakennuksesta ja lämpökeskuksesta, jota jouduttiin suunnitelmista poiketen lyhentämään yli metrillä (samalla sen kapasiteettikin pieneni). Rakennusaikaisia ristiriitoja syntyi mm. sokkelin käsittelyyn, hormien sijoittumiseen, liukupalo-oviin ja painekyllästetyn puun käyttöön liittyen. Töiden valvoja vaihtui kesken hankkeen. Vastaanotto-tarkastus tehtiin elokuussa 1961 ja avajaisia vietettiin juhlallisesti 1.4.1962.

Koulurakennuksen alkuperäinen tilaratkaisu

Kivistön koulurakennuksen perusratkaisu perustuu kahteen tasakorkuiseen rakennussiipeen, jotka on sijoitettu peräkkäin pitkänomaisena rakennusmassana koulupihan länsipuolelle.

Eteläpäässä on voimistelusalii siihen liittyvine välinevarastoihin. Kaksi pukuhuonetta ja niiden välissä oleva suihkuhuone on sijoitettu toiseen kerrokseen rakennuksen eteläpäätyyn, ja niitä palveleva porras on sijoit-

tettu kaakkoiskulmaan. Voimistelusaliiin johtaa erillinen sisäänkäynti koulupihan puolelta. Kaksikerroksisen opetustilasiiven tilaratkaisu vaihtelee eri kerroksissa. Pääosa luokahuoneista sijaitsevat toisessa kerroksessa, muodostaen ikään kuin kaksi lähes identtistä porrasslamellia, joiden rajakohdassa on aineopetustiloja palveleva varastovyöhyke. Kummankin lamellin tai tilaryhmän keskeisenä sisätilana on rungon läpi ulottuva väljä porrasaula jonka kummallakin puolella on kaksi opetustilaa. Niiden ikkunat antavat joko länteen tai itään.

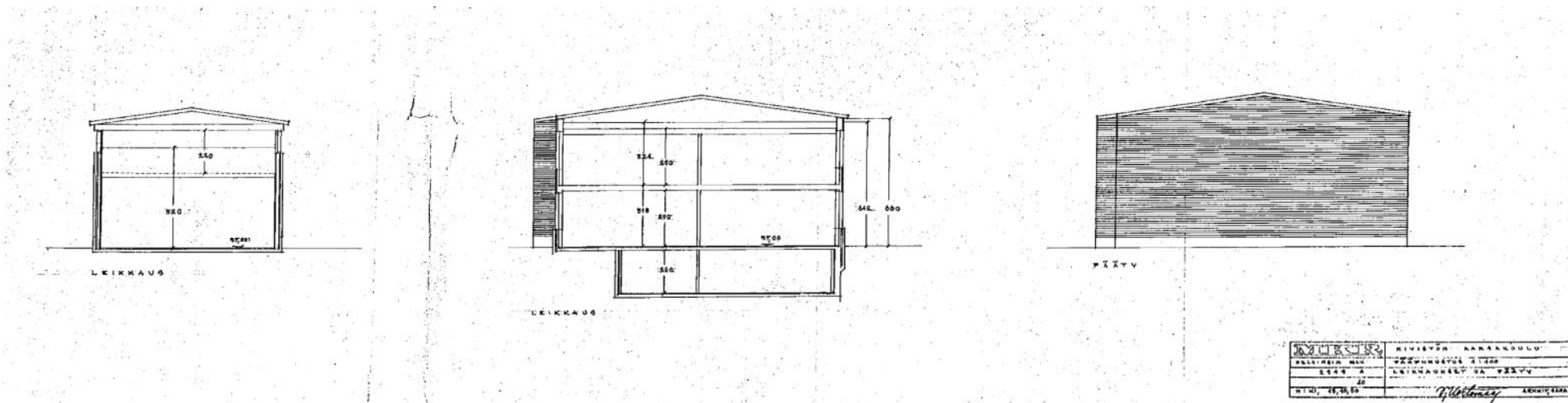
Luokahuoneista kuusi on 60 m²:n opetustiloja ja kaksi, pohjoispäädyssä sijaitsevaa, on 45,5 m² opetustiloja. Aineopetustilat ovat ”tyttöjen käsityöluokka” ja luonnontieteen luokka.

Pohjakerroksen tilajäsentely rakentuu porrassaulojen ja niitä yhdistävän keskikäytävän muodostamaan H-kirjaimen muotoisen rungon varaan. Eteläpäässä, joka rajautuu liikuntasaliosaan, on kaksi samankokoista 60 m²:n huonetilaa, joista toinen on opetustila ja toinen

on samankokoinen, liikuntasaliin ja porrasaulaan avoimesti yhdistettävissä oleva tila. Pohjoispäädyssä on kaksi pienempää, 45,5 m²:n opetustilaa. Keskiosan käytävän itäpuolella on paljeseinän rajaama kerho- ja kirjastohuone ja veistosali, ”poikien käsityötila” sitä palvelevine varasto- ja maalaushuoneineen. Käytävän länsipuolella on 45 m²:n koulukeittiön lisäksi tilava opetusvälinevarasto, opettajahuone ja koulun johtajan huone. Viimeksi mainituilla on yhteinen, käytävälle avautuva eteinen.

Alun perin ruokalaa ei merkitty plaaniin, mutta sisään-tuloeteinen ja molemmat luokat sen vieressä toimivat työpiirustuksiin lisätyistä merkinnöistä päätellen ruokalana heti koulun valmistumisen jälkeen.

Lähde: Työselitykset, piirustukset sekä teknillisen ja rakennuslautakunnan pöytäkirjat 1958-1962, VKA

Rakennuksessa on loiva satulakatto. Päädyissä ja voimistelusalin julkisivuissa on käytetty tiiliverhousa. 19.10.1960. VKA

Alkuperäinen ilmanvaihtotekniikka

Pääpiirustusten mukaan korvausilma otetaan ikkunaseiniltä ja rakennuksessa on koneellinen ilmanpoisto, johon liittyi voimistelusalisiiven konehuone sekä katon huippumurit (opetustilojen, keittiön ja kerho huoneen). Ainoa tila, jossa on asennusten takia alakatto, on 1. kerroksen keskikäytävä.

Rakennusten yhteiseen matalapainevesilämmitysjärjestelmään kuuluivat Teho-radiaattorit. Valaisimet ovat ORNO-mallistoa paitsi voimistelusalissa Itsu Oy:n.

Tontin kaivovesi oli todettu käyttökelpoiseksi jo ennen rakentamista. 1962 saatiin kouluhallituksen rahoitusta ja lupa pumppuhuoneelle.

Rakenne

Koulurakennus on perustettu pääosin kalliolle, ja alapohjat ovat maanvaraista (täytön päälle valettua) teräsbetonilaattaa. Perusmuurit ja pilarit valettiin niinkään betonista. Arkkitehdin työselityksessä puhutaan puhdasvalupinnasta, mutta työmaalla tehtiin talvioloihin vedoten raakavalu roiskerappauksella. Betoniset ulkoportaat päällystettiin sahatuilla graniittilevyillä. Pääasiallisena lämmöneristysmateriaalina oli ulkoseinissä Karhu-levy, perusmuureissa, alapohjissa ja yläpohjissa pääasiassa lastuvilla, mm. jäähdytyshuoneessa korkieristyslevy. Betonirakenteisten ulkoseinien verhoilu on voimistelusalin ja sisäänkäyntien kohdalla ½ kiven tiilimuurausta, muualla pääasiassa sileää Minerit-levyä.

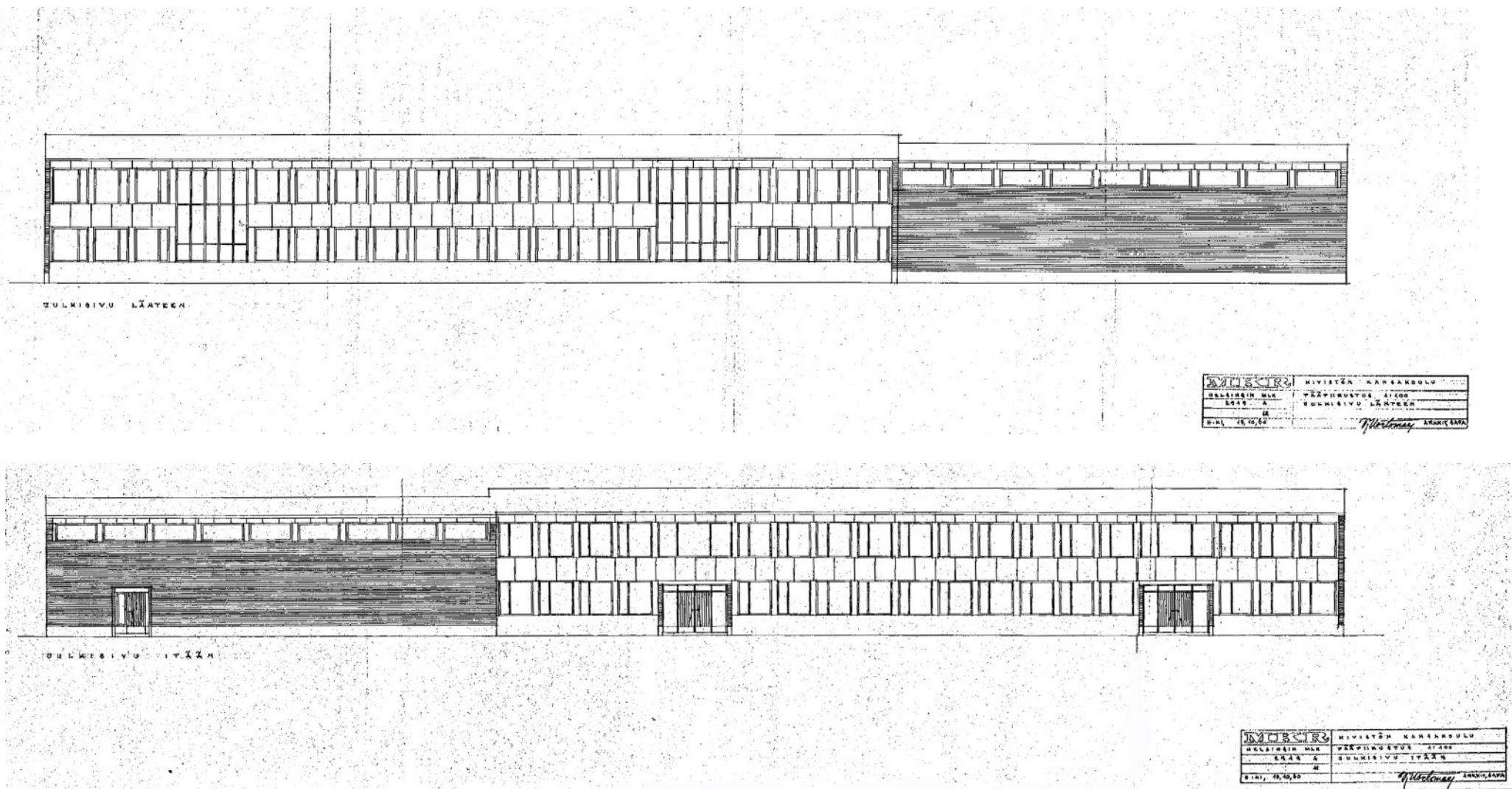
Väliopohjat olivat "massiivi- ja pukkiholveja" (palkit ikkunapilarien kohdilla). Loiva koulurakennuksen ja voimistelusalisiiven satulakatto oli kuumasinkittyä peltiä,

rakenteet puuta. Väliseinät ovat betonia ja ½ ja ¼ kiven muurausta sekä puurunko-lastulevyä.

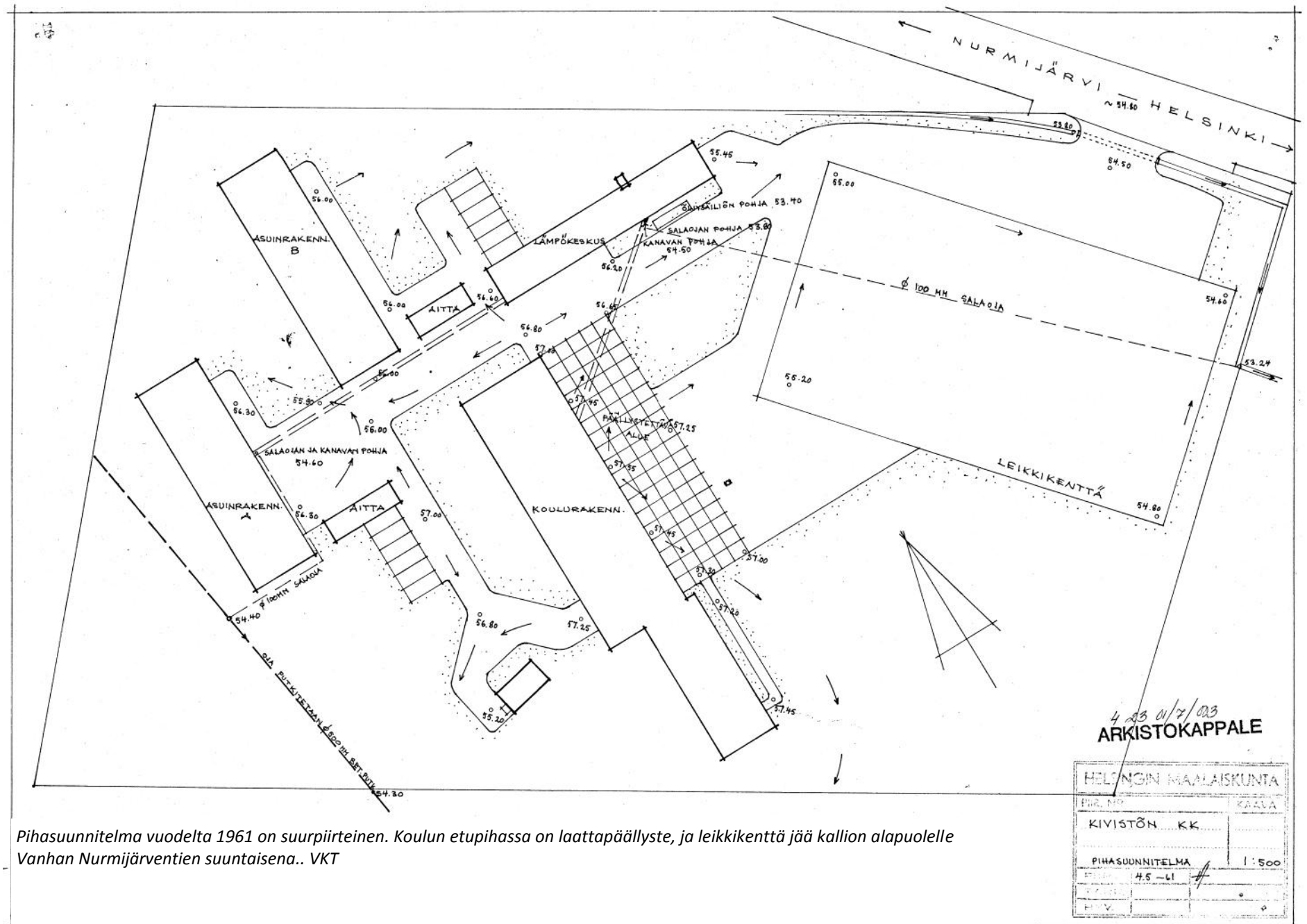
Sisällä oli rapattuja pintoja, mutta näkyviin jääviä betonipalkkeja ei rapattu. Seinälaattoina oli tsekkoslovakialaisia 15x15 seinälaattoja. Kattojen akustointipinnat olivat halltlexia. Laattalattioissa oli Pukkilan kuusikulmaisia laattoja laattalistoineen. Luokissa oli linoleumlattiat ja läpikulkutiloissa muovilaattalattioita (finnflex), salissa puulattia. Sisäportaat päällystettiin finnflex-laatoilla, myös jalkalistat olivat muovia. Teräspinnakaiteisiin liittyivät muovipäällysteiset lattateräskäsijohteet.

Ikkunat olivat sisään-sisäänaukeavia mäntyikkunoita, paitsi teak-oviin liittyvät olivat teakia. Kaikki ulko-ovet karmeineen määrättiin tehtäväksi teakista. Sisäovet olivat huullettuja yleensä vaneripintaisia laakaovia.

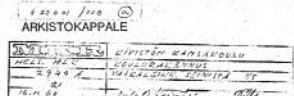
Lähde: Työselitykset, piirustukset sekä teknillisen ja rakennuslautakunnan pöytäkirjat 1958-1962, VKA

Kahden tasa-arvoisen pääsisäänkäynnin ohella voimistelusalii on oma ovensa. Koulurakennuksen julkisivuissa suuret ikkunat ja vaaleat minerit-nauhat muodostavat rauhallisen rytmin. Länsijulkisivun sommittelussa ovat tärkeitä porraskäytävien korkeat lasiseinät. Voimistelusalin ilme on suljetumpi. 19.10.1960. VKA

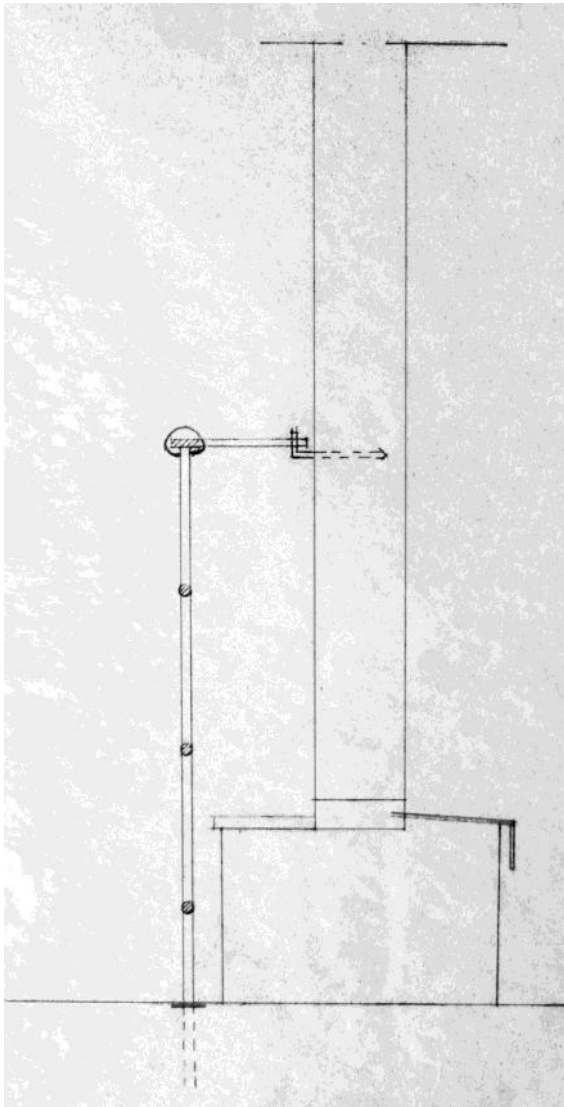
Pihasuunnitelma vuodelta 1961 on suurpiirteinen. Koulun etupihassa on laattapäällyste, ja leikkikenttä jää kallion alapuolelle Vanhan Nurmijärventien suuntaisena.. VKT

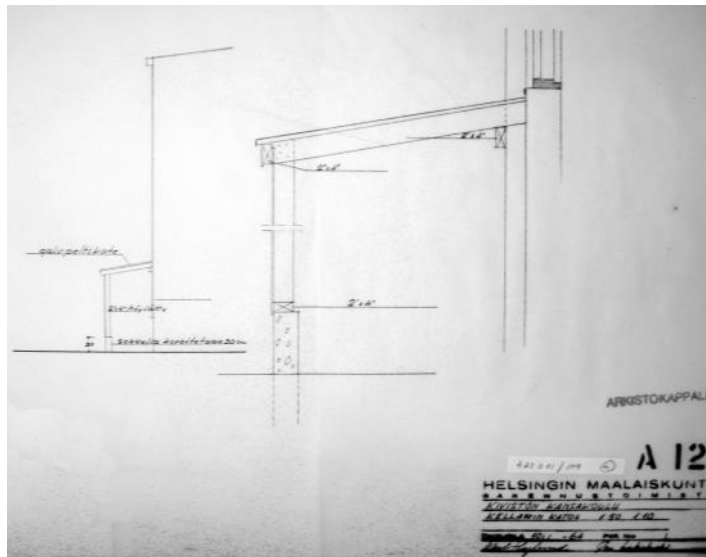
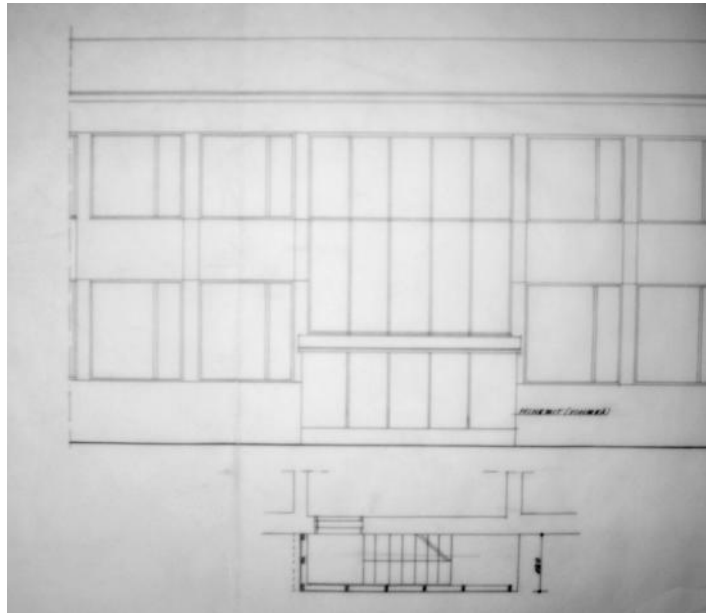
VKT

MUUTOKSET

Pienet muutokset 1960-luvulla

Suojakaide porrashuoneiden ikkunoiden eteen
Helsingin maalaiskunnan rakennustoimisto 1965.
Piirustus VKT

Kellariportaankatos
Helsingin maalaiskunnan rakennustoimisto 1964
Piirustus VKT

Koulun edustan komea silokallio näkyy hyvin tässä 1960-luvun valokuvassa. Tontin säilytetyt ja istutetut puut ovat vielä pienehköjä. Koulun oma arkisto.

Koulun piha ja ympäröivät metsät ovat olleet aktiivisessa käytössä. Kun oppilasmäärät ylittivät reippaasti ajatellut luvut, väljästä ympäristöstä ja kahdesta sisäänkäynnistä oli varmasti erityistä hyötyä. Koulun oma arkisto.

Voimistelusalin katosta ei vielä ole rakennettu. 1970-luvun vaihteen kuvassa näkyvät keinujen rungot ovat säilyneet 2000-luvulle. Koulun oma arkisto.

Kuvat: koulun oma arkisto.

Voimistelusali avautuu aulan kautta sisääntulohalliin. Alusta asti koulussa oli odotettua enemmän oppilaita, noin 400. Osa lapsista kuljetettiin Seutulasta Kivistöön. Koulun oma arkisto.

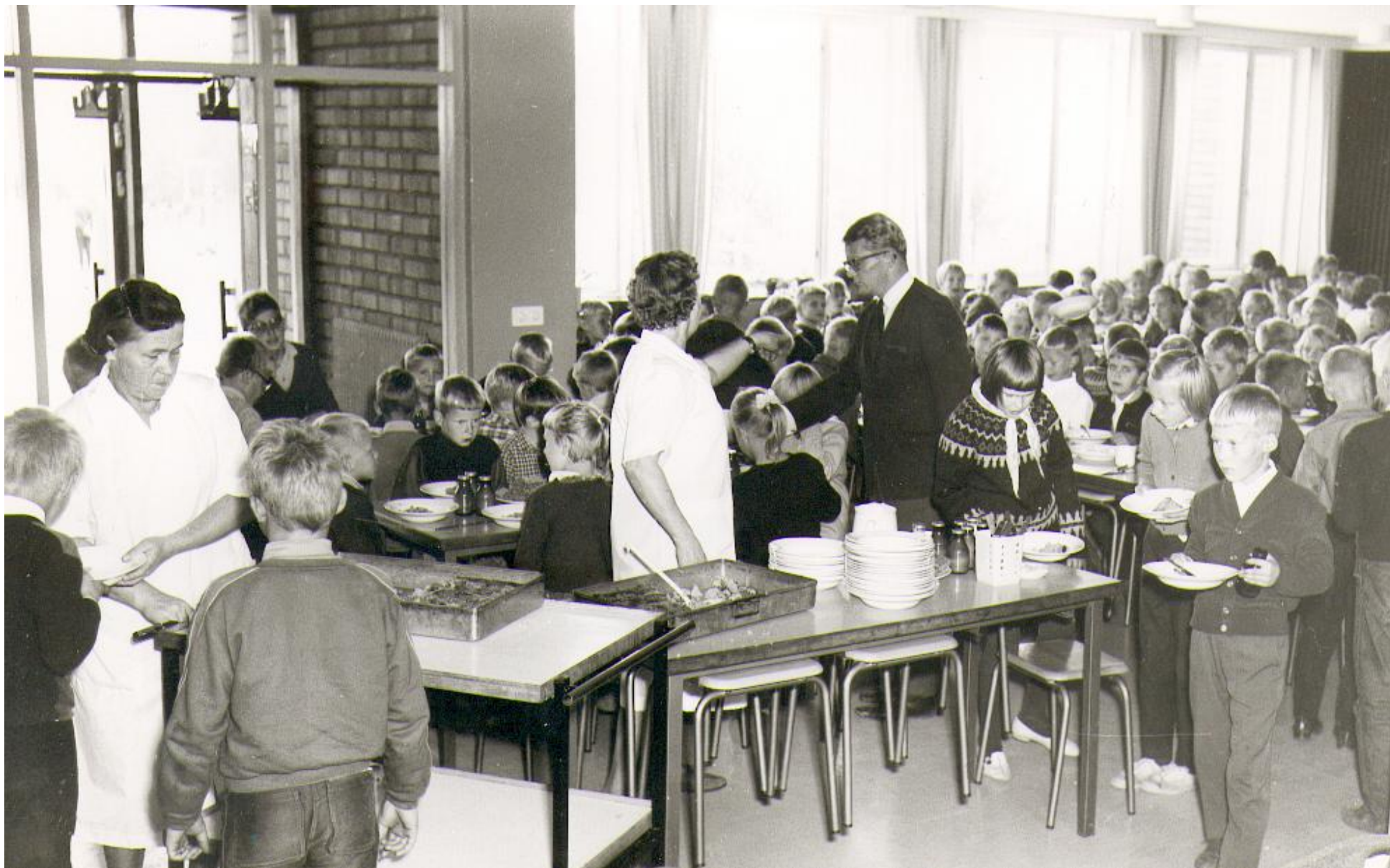
Voimistelusalin alkuperäinen lakattu puulattia ja Itsu Oy:n valaisimet eivät ole säilyneet. Kansakoulu sai tarinan mukaan lainaksi Kansallisteatterin käytöstä poistuneita lavasteita. Kuvat: koulun oma arkisto.

Kuva: koulun oma arkisto. Tarinan mukaan koulurakennus sai erinomaista palautetta mm. Seutulan koulun rehtorilta, mutta oppimateriaaleista oli kova pula

Veistoluokka. Vaaleasävyiseen sisustukseen liittyivät selvästi tummemmat ovet. Ilmeisesti koulun toisen rappukäytävän ovet olivat punaisia ja toisen sinisiä. Kuva: koulun oma arkisto.

Ruokala on muuttanut sijaintiaan muutamia kertoja koulun historian aikana. Ahtauteen on auttanut joustava pohjaratkaisu. Kuva: koulun oma arkisto.

*Hyvinvarusteltu ja moderni keittiö
1960-luvulla. VKM*

*Kuvat alhaalla vasemmalla ja alla:
koulun oma arkisto*

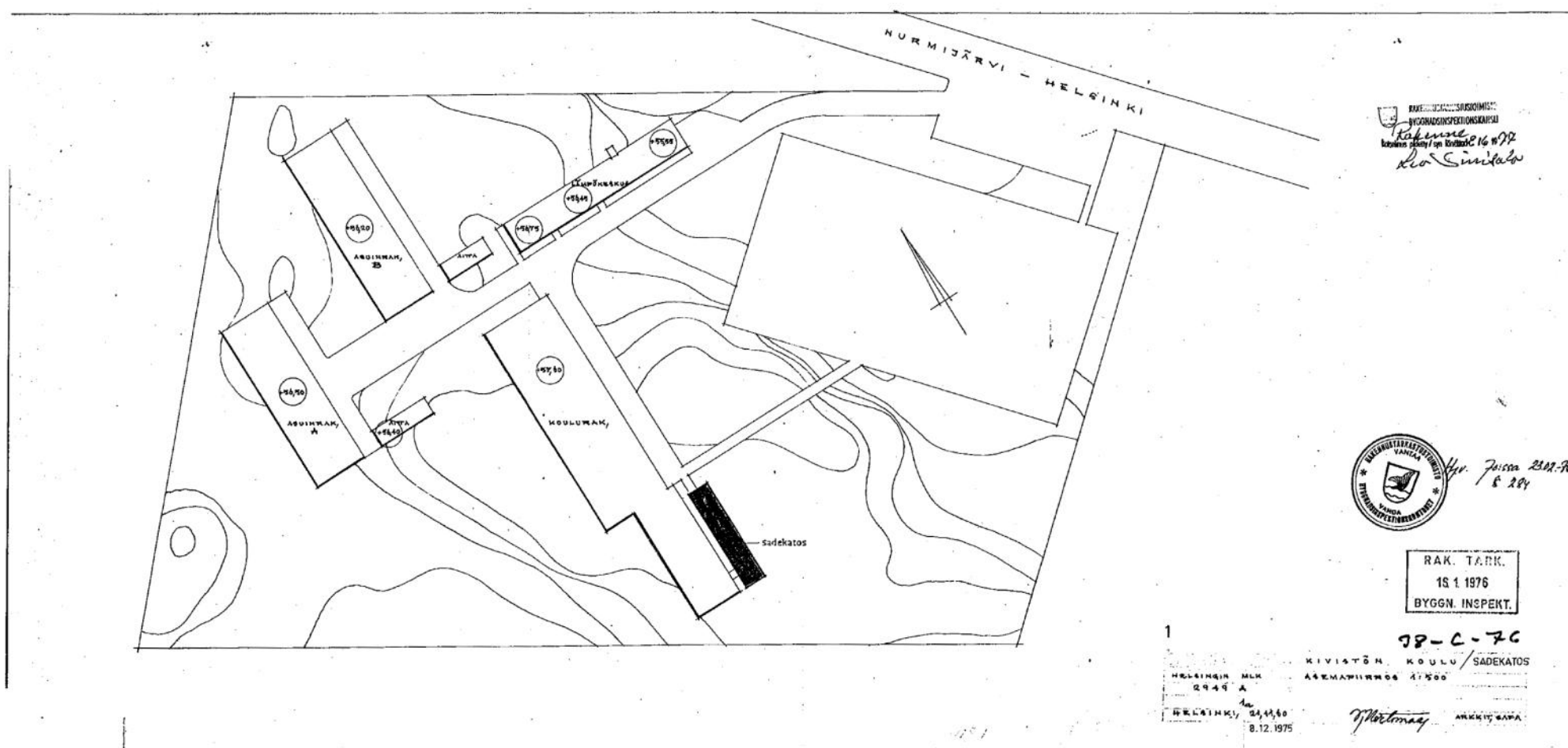

Koulun arkea 1960-70-luvuilla. Kuvat: koulun oma arkisto

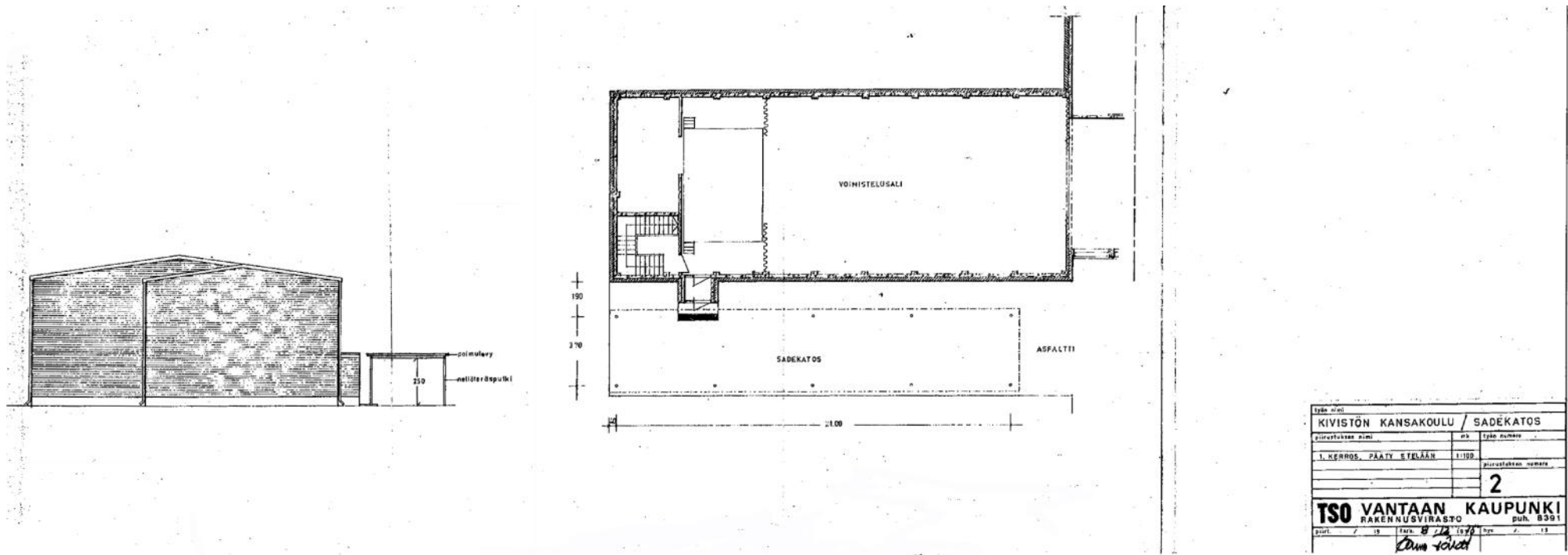

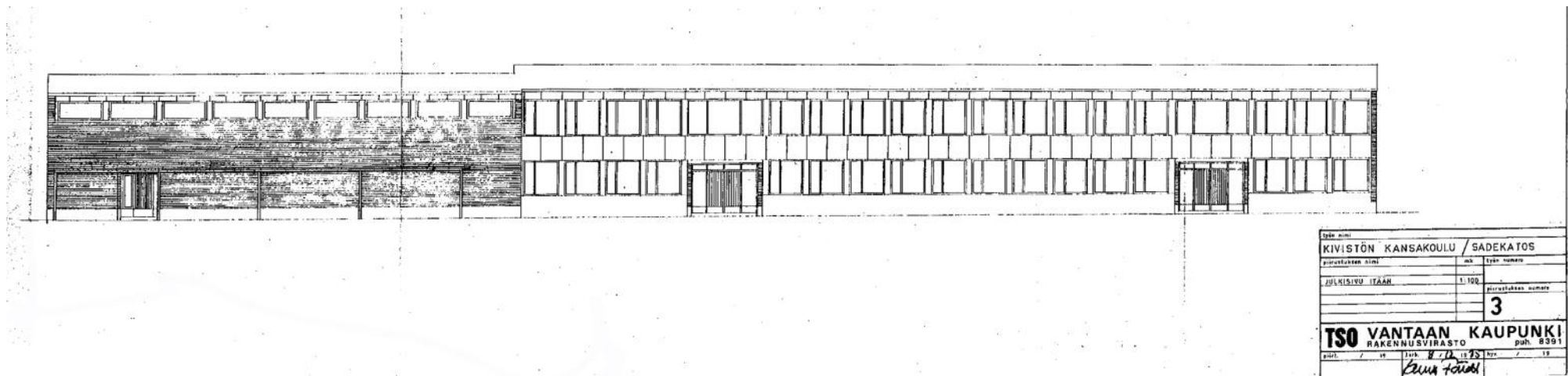
MUUTOKSET
Muutos 1976

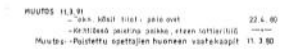

Vantaan kaupungin rakennusviraston talonsuunnittelu-
osasto suunnitteli juhla- ja voimistelusalin sisäänkäyn-
nin edustalle siron sadekatoksen 1976. Poimulevykatok-
sen rakenteena ovat neliöteräspankipilarit.

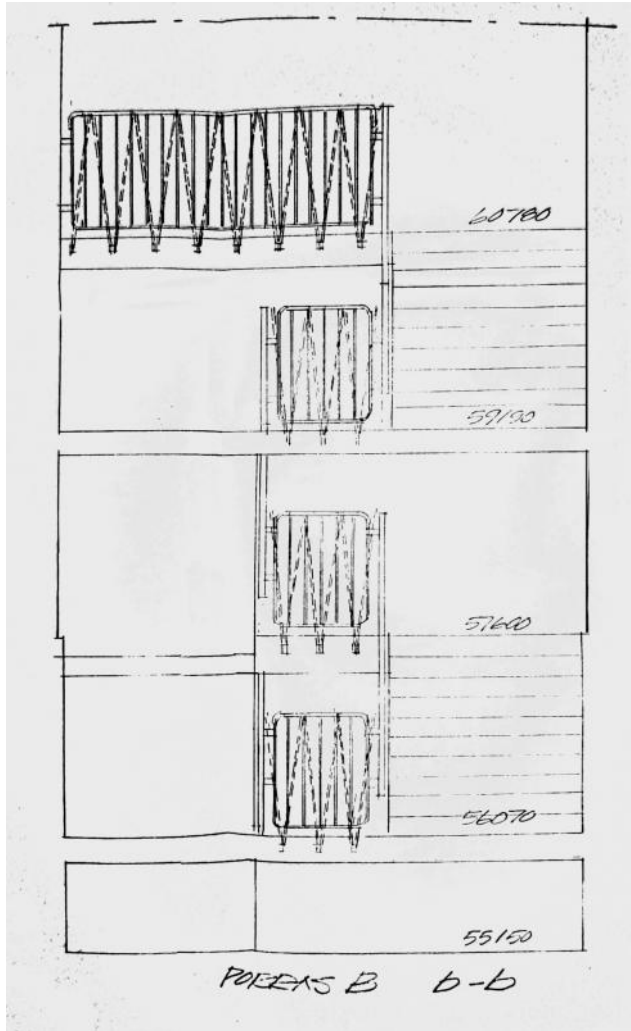
Voimistelusalin sisääkäyntikatoksen lupapiirustukset 1976
VKA

[illegible][illegible]

MUUTOKSET

1990-luku

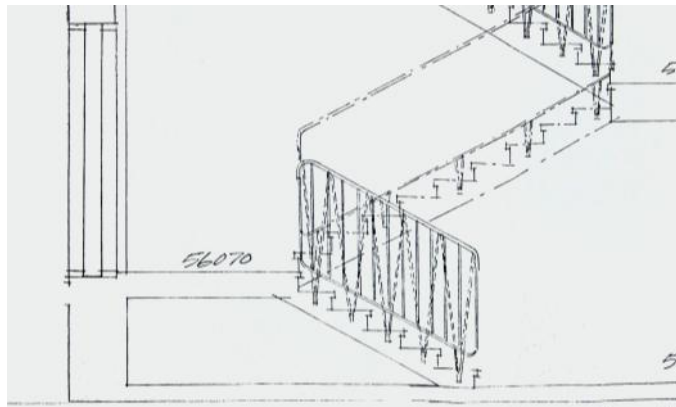

Siivouskomero ja varasto yhdistettiin ja kalustettiin uudelleen 1991. Myös keittiö sisustettiin ja modernisoitiin.

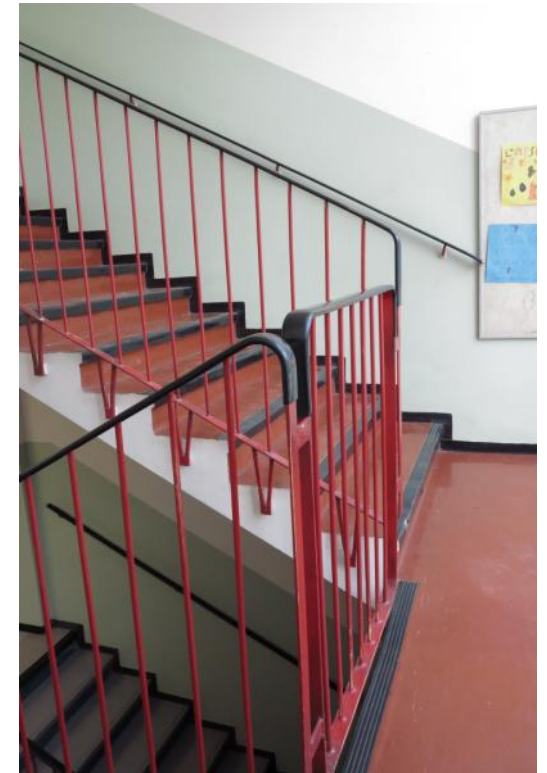
1990-luvun alussa jouduttiin alkuperäisiin vinopinnakaitisiin tekemään turvallisuussäädöksiin liittyviä muutoksia. Porrashuoneissa kaiteet korvattiin standardipystypinnakaiteilla, jotka hitsattiin katkaistuihin vinopinnoihin. Pukuhuoneportaaseen (kuva oikealla ylhäällä) jäi alkuperäinen kaide, jossa riittävä putoamissuoja on saatua aikaan lisätyn vaakapuun avulla.

1996 vanhoja ikkunoita kunnostettiin.

Muutokset suunniteltiin Vantaan kaupungin rakennusvirastossa.

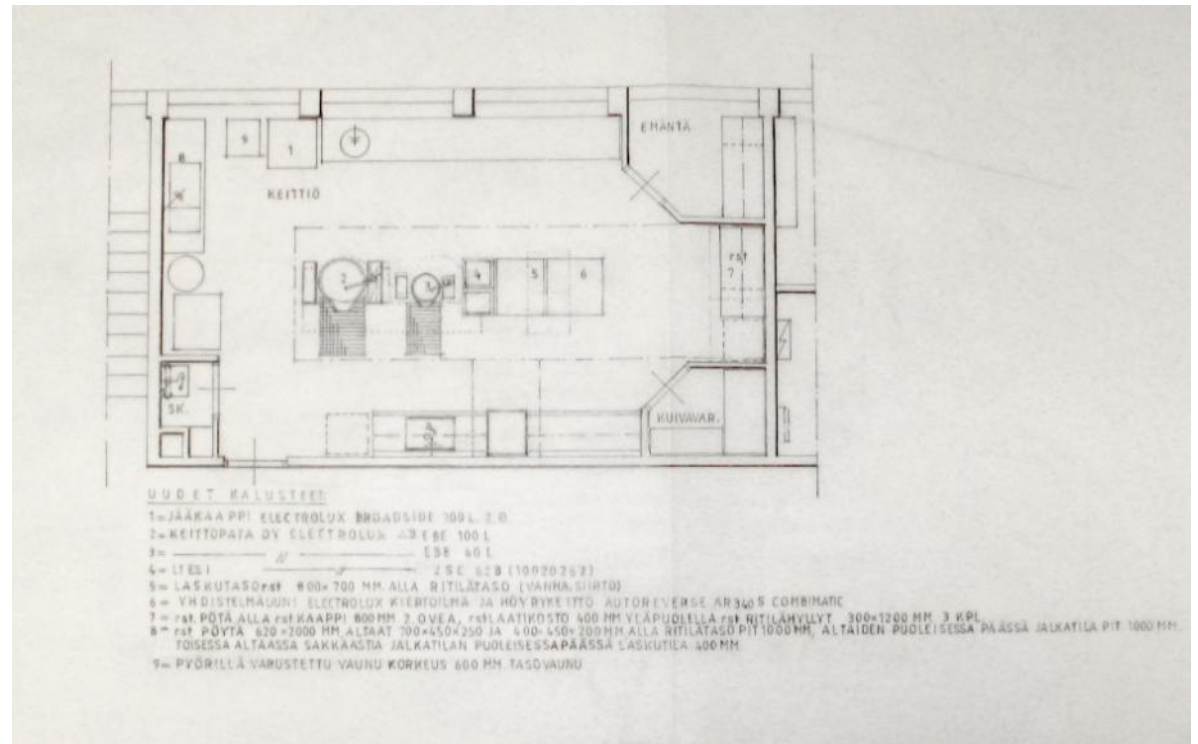

Piirustukset: VKT

Ikkunoita kunnostettiin 1996.

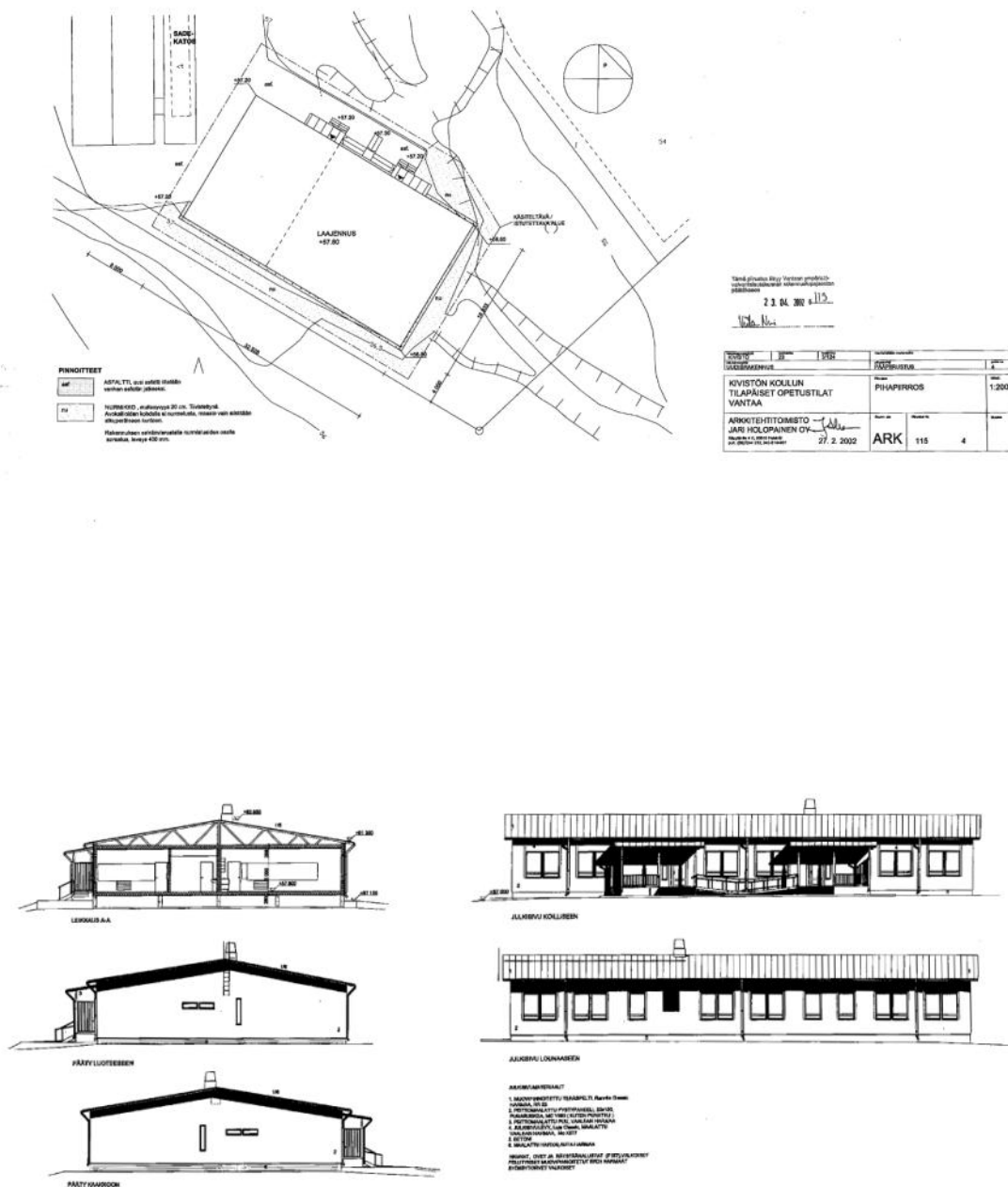
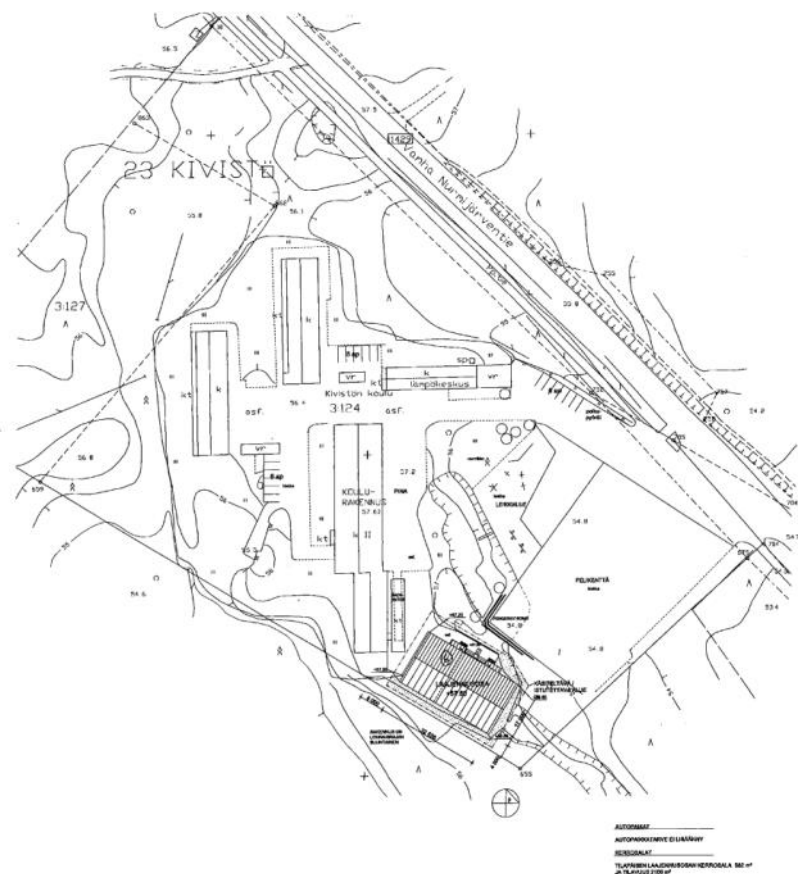

Koulun keittiön uudelleenvarustelu. Vaikka kalusteet ja varusteet ovat uusia, tilaratkaisua ja rakenteita ei ole muutettu

Piirustus: VKT

Muutos 2002 TILAPÄINEN LISÄRAKENNUS

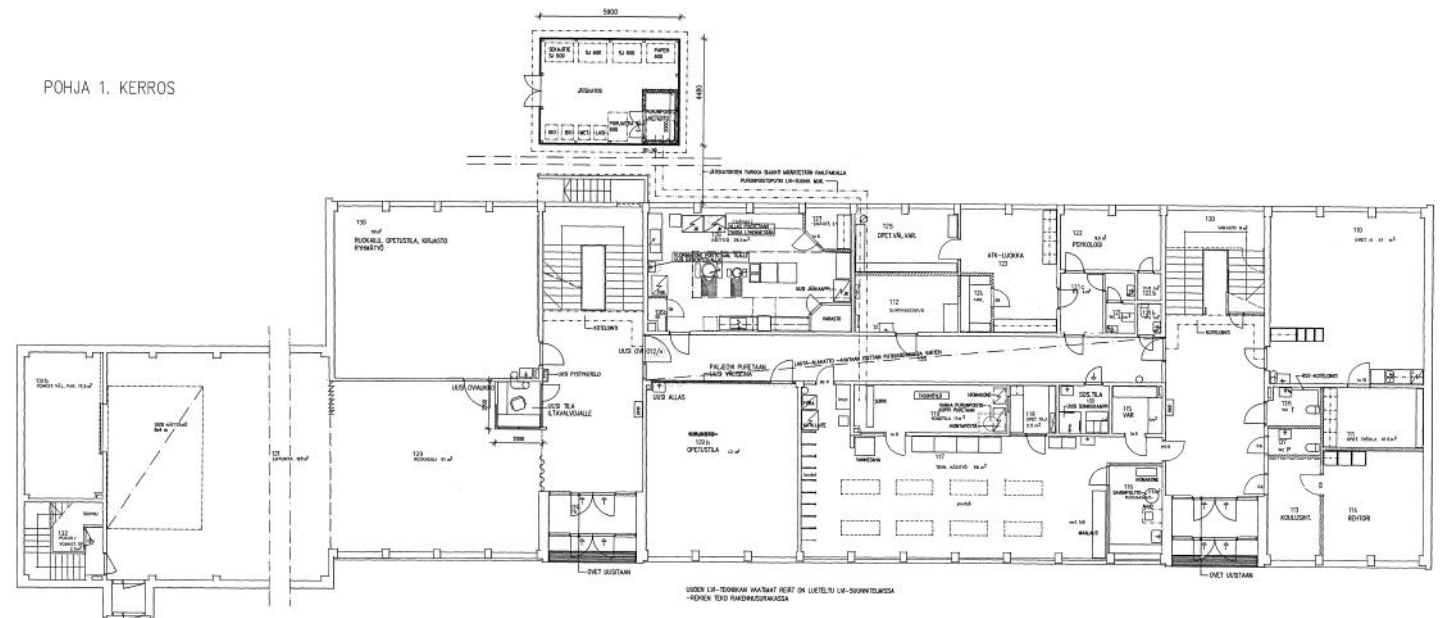
Piirustukset: VKA

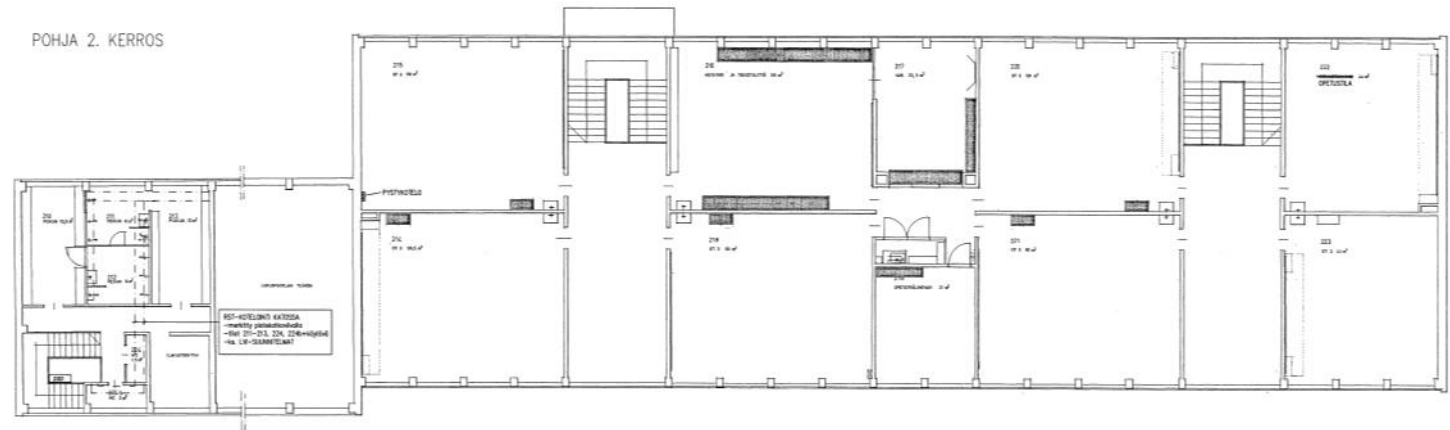
MUUTOKSET

Muutos 2003

POHJA 1. KERROS

POHJA 2. KERROS

Vuoden 2003 piirustuksissa rakennus on nykyistä vastaavassa tilassa. Piirustukset: VKT

LVI-peruskorjaukseen liittyvien muutosten suunnittelijana toimi Arkkitehtuuritoimisto M.A.T. Ky / Markku Toivakka.

Muutoksen yhteydessä rakennettiin uusi jätekatos koulun länsipuolelle.

Kellarikerroksen kylmiöt muutettiin varastoksi. Sosiaalitilojen sisustus ja pinnat uusittiin, opetus-/kirjastotila

erotettiin käytävästä uudella väliseinällä. Ruokasalin ja eteisen väliin tehtiin uusi vahtimestarinkoppi. Vanhat näyttämörakenteet purettiin.

Molemmat pääulko-ovet uusittiin pielineen, pintaverhous tehtiin tammen sävyyn lakatusta männystä.

Toisessa kerroksessa tehtiin vain pintamateriaalimuutoksia ja maalaustöitä.

NYKYTILANNE
Piha-alue ja julkisivut

Silokallio koulun edustalla

*Sisäänkäynti—ovet on uusittu
Alkuperäiset ulko-ovet aiheuttivat huomautuksen lopputarkastuksen 1961 yhteydessä. Muistioon merkittiin, että ovilehdet oli tehty sisältä iroco-tammipintaisiksi ja ulkoa teakpintaisiksi.*

Ikkunat ja julkisivujen sommittelu ovat säilyneet. Sokkelin karkea rappauspinoite ei vastaa alkuperäistä arkkitehdin ajatusta, vaan se toteutettiin urakoitsijan tahdosta. Työmaalla ei uskottu puhdasvalun onnistumiseen talviolosuhteissa.

NYKYTILANNE
Piha-alue ja julkisivut

*Koulu 1960-luvulla. Kuva:
VKM / Anna-Liisa Nupponen*

*Koulu 1964. Kuva:
VKM/ Mauno Mannelin*

*Lisätty katos sekä erityisesti väliaikainen koulu eivät täydennä koulurakennuksen
ympäristöä luontevasti*

*Kuva:
VKM*

Rakennuksen etelä- ja länsipuoli. Kokonaisuuteen kuuluvat asuinrakennukset ovat autoituneet

NYKYTILANNE

Sisätilat: opetustilat

Vaikka kiintokalusteita ei ole juuri säilynyt, luokkajaon säilyneisyys ja mm. palkki-pilarirakenteen näkyvyys ovat olennaisia koulun ilmeessä. Harvat varsinaiset tilamuutokset erottuvat melko selkeästi ympäristöstään. Esimerkiksi rungon keskivaiheen 1980-luvun alun seinät ovat maalattua kahi-tiiltä.

Myös detaljeja, kuten sähkökatkaisijoita, pesualtaita, laakaovia ja pukinsarviheloja, on säilynyt yleisesti. Luokkien lattiat ovat pääosin harmaata vinyylilaattaa. Loisteputkivalaisimia on eri vaiheista, paikoin on myös opaalilasisia säilyneitä seinävaloja.

Vuoden 2003 LVI-korjauksen yhteydessä asennettuja poistoilmakanavia Katossa on maalattua halltex-levyä.

*Lastulevyverhokotelot säilyneiden, korjattujen sisään-
sisäänaukeavien ikkunoiden edessä. Ikkunoissa on säilynei-
tä heloja.*

Kiinto- ja irtokalusteet ovat pääsääntöisesti uusia.

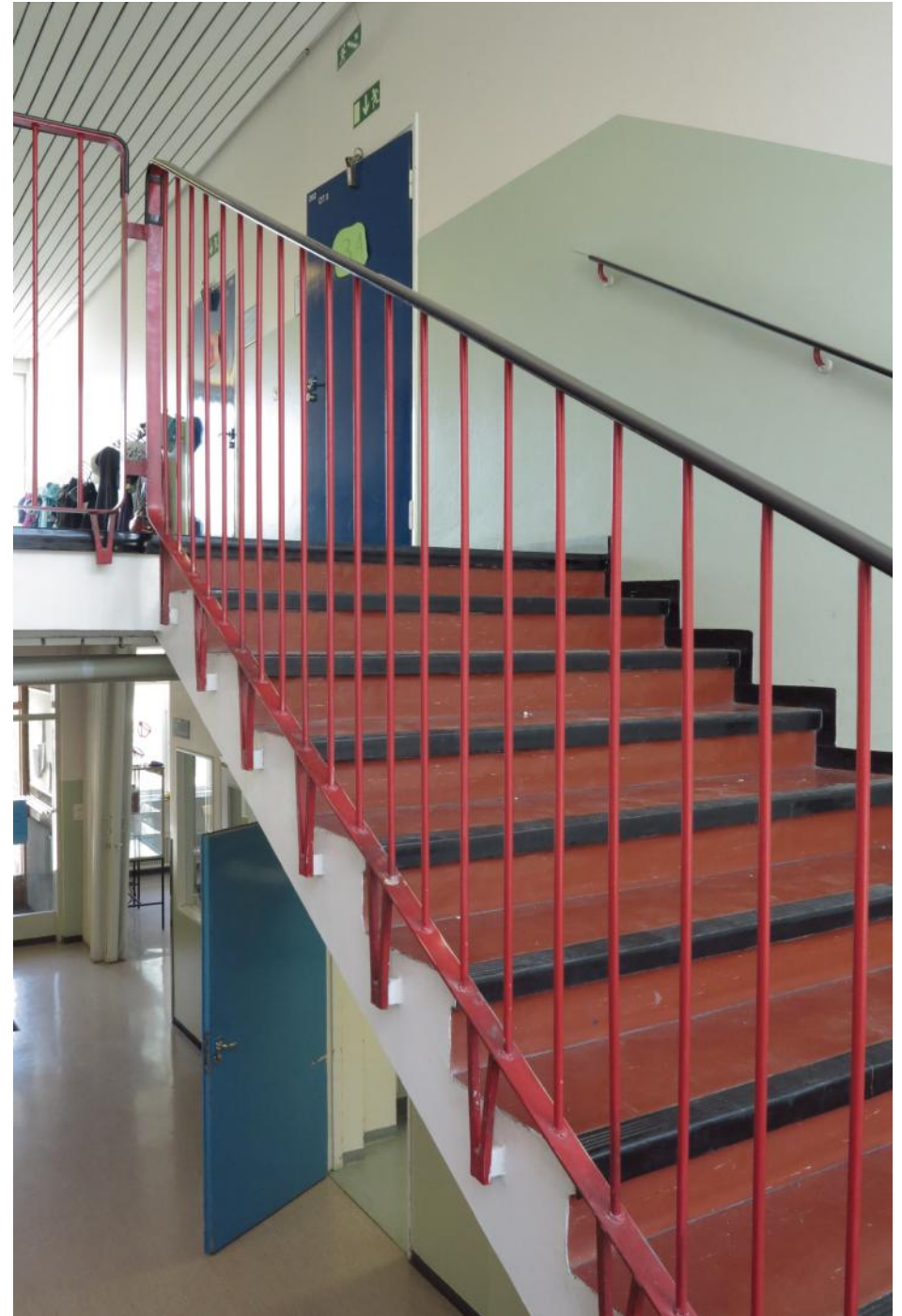
NYKYTILANNE

Sisätilat: porrashuoneet ja käytävät

Eteläisen sisäänkäynnin järjestelyä on muutettu 2000-luvulla, kun aulan/ruokalan nurkkaan rakennettiin vahtimestarin koppi. Porrashuoneiden ilmeeseen vaikuttaa värityksen ohella kaiteiden muutos.

Porraskäytävien vaalea maalattu lautekatto

Valoisissa porrasauloissa on säilynyt koukustoja ja radiaattoreita. Myös maalatut puukatot ovat pääosin säilyneet (osin LVI-muutoksen yhteydessä korjattuina ja muutettuina). Edellinen aulojen yleisväritys oli lohenpunainen.

Ensimmäisen kerroksen käytävällä on säilynyt kiinteä vitriinikaappi

NYKYTILANNE

Sisätilat: keittiö, ruokailutilat ja sali

Keittiössä on osin säilynyttä seinälaattaa, mutta lattia on uudempaa massapinnoitetta

Ruokasalissa ja aulassa on säilynyt vanha, harmaa lino. Voimistelusalin ja aulan rajavyöhykkeellä ja voimistelusalissa on jouduttu kajoamaan rakenteisiin. Alapohjan vauriot johtivat korjaukseen, jonka yhteydessä salin lattiapinnoite vaihtui.

Voimistelusalissa on uusittu myös kattoakustointi ja näyttämöön liittyvät rakenteet ja varusteet. Kuitenkin palkki-pilarirakenne näkyy edelleen selkeästi.

NYKYTILANNE

Sisätilat: wc- ja pukutilat

Voimistelusalin pukuhuoneisiin johtavassa portaassa voi vielä nähdä alkuperäisen vinopinnakaiteen.

Voimistelusalin pesuhuoneen säilynyttä, paikattua vaaleaa laatoitusta

Kuva: koulun oma arkisto

KIVISTÖN KOULU JA SEN AIKALAISET PÄÄKAUPUNKISEUDULLA

Tyypilliset suunnitteluratkaisut

Kivistön koulu rakennettiin 1960-luvun alussa, aikakaudella, joka varsinkin pääkaupunkiseudulla oli varsinaista koulurakentamisen aikaa. Koska Vantaan ja Espoon koulurakentamisesta ei ole käytettävissä koottua vertailuaineistoa, tarkastellaan aikakauden koulusuunnittelua tässä Leena Makkosen laatiman, Helsingin koulurakentamista käsittelevän selvityksen pohjalta.

1950-1960-luvuilla Helsinkiin rakennettiin lähes 70 uutta koulua. Suunnittelijoiden kärkeä edustivat arkkitehdit Jorma Järvi ja Osmo Sipari. Aikakauden koulujen suunnittelu tapahtui funktionalismin hengessä ja rakennuksia leimasi selkeäpiirteinen jaottelu toimintaan erityyppisiin osiin. Kouluarkkitehtuurissa alkoi 1950-luvun lopulla korostua pyrkimys tarkoituksenmukaisuuteen ja selkeyteen. Perinteisten rapattujen julkisivujen tilalle tulivat puhtaaksi muuratut punatiilipinnat, Minerit-levyverhoukset ja yhtenäiset nauhaikkunat. Aikaisempien vuosikymmenten tyypillisten, useampikerroksisten rakennusten tilalle tulivat matalat, 1-3-kerroksiset koulut. Katsottiin, että matalassa koulurakennuksessa oli helppo orientoitua, lisäksi yhteys pihalle oli välittömämpi. Järven ja Siparin mukaan matalampi koulurakennustyyppi soveltui erityisesti esikaupunkialueille.

1950-luvun uusia tilaratkaisuja edustivat hallikoulu ja ns. solukoulu. Jälkimmäisessä tyypissä rakennus jakautuu itsenäisiin, muutamille opetusryhmille varattuihin kokonaisuuksiin, joihin saattaa olla oma sisäänkäynti suoraan ulkoa. Solukoulutyyppi yleistyi 1960-luvulla. Makkosen mukaan pääkaupunkiseudun varhaisimpia, soluperiaatteeseen perustuvia koulurakennuksia on

Jorma Järven suunnittelema Pakilan ala-asteen koulu (1954), joka koostuu kahdesta selkeäpiirteisestä, harjakkatoisesta osasta; luokkahuonesiivestä ja liikuntasalista. Helsingin ensimmäinen varsinainen solukoulu on Clas Tandefeltin suunnittelema Porolahden koulu (1959), jonka solut käsittävät neljä luokkaa kahdessa kerroksessa. Soluihin on omat sisäänkäyntinsä pihalta. (Makkonen 2004, 52-73)

Siirtyminen peruskoulujärjestelmään ja uudet vaatimukset

Peruskoulujärjestelmään siirtyminen tapahtui vähitellen 1972-77, viimeisenä pääkaupunkiseudulla. Leena Makkonen kuvailee selvityksessään, miten pedagogiset menetelmät uudistuivat 1970-luvulla. Peruskoulun tarpeet poikkesivat huomattavasti aiemmasta kansa- ja oppikoulujärjestelmästä: ”Tilanne aiheutti ongelmia kouluarkkitehtuurin suhteen, koska oli toimittava pääosin vanhoissa kansakoulurakennuksissa. Perinteinen koulutyyppi pitkine käytävineen ja samankokoisine luokkahuoneineen sekä omassa siivessään sijaitsevina juhla- ja voimistelusalineineen ei aina sellaisenaan soveltunut uuteen opetusjärjestelmään. Siksi vanhoja rakennuksia ryhdyttiin mahdollisuuksien mukaan korjaamaan peruskoululle soveltuviksi.”

Peruskoulun uudenaikaisiin tarpeisiin kuului mm. se, että koulutyöskentelyssä pyrittiin entistä enemmän ryhmätyöskentelyyn. Sitä varten tarvittiin myös perinteistä luokkahuonetta pienempiä tiloja. Toivottiin laajaa kirjastoa lukusaleineen sekä suurta auditoriota. Erikoisluokkien suhteen vaadittiin muunneltavuutta. Koulun tilojen ryhmittelyyn oli useita uudenaikaisia vaihtoehtoja,

kuten kotiluokkajärjestelmä, jossa jokaisella perusrhymällä oli oma luokkahuoneensa ja erikoisaineilla omat aineopetustilat. Solujärjestelmään perustuva koulurakennus oli toinen tyypillinen ratkaisu. (Makkonen 2004, 74-75) .

Kivistön kansakoulun kohdalla 1980-luvun vaihteen muutoksissa otettiin peruskoulun tuomat vaatimukset huomioon varaamalla tilat koulupsykologille ja kuraattorille. Alkuperäinen soluratkaisu oli kaikesta päätellen uudistuvan opetuksen kannalta toimiva.

YHTEENVETO

Erityispiirteet ja erityiset arvot, suhde aikakauden muuhun rakentamiseen

Selvityksen kohteena on vuonna 1961 valmistunut koulu, joka on 1630 kerrosneliömetrin laajuinen, kaksikerroksinen rakennus. Koulu on osa Kivistön ja Kanniston sodanjälkeistä pientaloaluetta. Raportissa käsitellään koulurakennuksen alkuperäisiä suunnitteluperiaatteita, rakennus- ja muutoshistoriaa, erityispiirteitä ja suhdetta aikakauden muuhun rakentamiseen.

1950-luvun lopulla Kivistön alueella oli runsaasti lapsia ja oman, uuden kansakoulun rakentaminen tuli ajan-kohtaiseksi. Koulun arkkitehtisuunnittelusta vastasi arkkitehti Veikko Nortomaa, joka työskenteli Maaseudun keskusrakennustoimisto Oy:n teknisenä johtajana. Kokonaisuuteen kuuluivat kaksi opettajille tarkoitettua asuinrakennusta sekä lämpökeskus. Keskusrakennustoimisto hoiti myös erikoissuunnittelun sekä rakennuttamiseen sisältyviä tehtäviä, mm. urakkakilpailutuksen. Vastaanottotarkastus tehtiin elokuussa 1961.

Koulurakennuksen alkuperäinen tilaratkaisu perustuu kahteen tasakorkuiseen rakennussiipeen, jotka on sijoitettu peräkkäin pitkänomaisena rakennusmassana koulupihan länsipuolelle. Eteläpäässä on voimistelusalisiipi, johon johtaa erillinen sisäänkäynti. Opetustilat on sijoitettu kaksikerroksisen siipeen. Pääosa luokahuoneista sijaitsevat toisessa kerroksessa, muodostaen kaksi lähes identtistä solua. Kummankin opetustilaryhmän keskellä on rungon läpi ulottuva väljä porrasaula. Aineopetustilat ovat käsityöluokka, luonnontieteen luokka ja ensimmäisessä kerroksessa sijaitseva

veistosali. Pohjakerroksen tilajäsentely rakentuu porrasaulojen ja niitä yhdistävän keskikäytävän varaan. Eteläpäässä on liikuntasaliin ja porrasaulaan avoimesti yhdistettävissä oleva tila. Keskiosassa on kerho- ja kirjastohuone, koulukeittiö ja opettajien tilat.

Koulurakennus perustettiin pääosin kalliolle. Runkopilarit ja kantavat seinät olivat paikalla valettu betonia. Julkisivuissa suuret ikkunat ja vaaleat minerit-nauhat loivat rauhallisen yleisilmeen. Länsijulkisivun sommitelussa olivat tärkeitä porraskäytävien korkeat lasiseinät. Voimistelusalin ilme oli suljetumpi. Ulkoseinien verhoilu oli päätyjen, voimistelusalin ja sisäänkäyntien kohdalla ½ kiven tiilimuurausta. Sisällä oli rapattuja pintoja ja rappaamattomia betonipalkkeja, luokissa oli linoleumilattiat ja läpikulkutiloissa muovilaattalattioita, salissa puulattia. Ikkunat olivat sisäänaukeavia mentyikkunoita. Kaikki ulko-ovet karmeineen määrättiin tehtäväksi teakista.

1960-luvulla rakennuksessa tehtiin vain vähäisiä muutoksia. 1970-luvulla rakennettiin voimistelusalin sisäänkäynnin edustalle sadekatos. Vuonna 1979 käynnistettiin perusparannussuunnittelu. Muutoksessa tehtiin muutamia uusia väliseiniä ensimmäiseen kerrokseen. Lisäksi uusittiin lattioita, sisäkattojen vaimennusverhousta ja hankittiin runsaasti uusia kiintokalusteita. Muutokseen liittyi LVI-töitä. 1990-luvulla uudistettiin ja parannettiin keittiö sekä aputiloja. Sisäportaiden alkuperäisiin vinopinnakaiteisiin tehtiin turvallisuussäädöksiin liittyviä muutoksia. Vanhoja ikkunoita kunnostettiin. Muutokset suunniteltiin Vantaan kaupungin toimesta.

Pihapiirin ilmeeseen vaikuttavista muutoksista merkittävin oli väliaikaiseksi aiotun koulurakennuksen sijoittuminen tontin eteläosaan 2002. 2000-luvun alussa rakennettiin uusi jätekatos koulun länsipuolelle. Opetus-/kirjastotila erotettiin käytävästä uudella väliseinällä, ruokasalin ja eteisen väliin tehtiin uusi vahtimestarinkoppi. Vanhat näyttämörakenteet purettiin. Toisessa kerroksessa tehtiin pintamateriaalimuutoksia ja maalaustöitä.

Tilajaon säilyneisyys ja palkki-pilarirakenteen näkyvyys ovat olennaisia koulun nykyisessä ilmeessä. Myös detaljeja, kuten sähkökatkaisijoita, koukustoja, radiaatto-reita, laakaovia ja pukinsarviheloja, on yleisesti säilynyt. Maalatut, lautapintaiset alakatot ovat pääosin säilyneet. Voimistelusalissa on uusittu mm. näyttämöön liittyvät rakenteet ja varusteet.

Kivistön koulu on rakennettu 1960-luvun alussa, aikakaudella, joka varsinkin pääkaupunkiseudulla oli varsinainen koulurakentamisen aikaa. Rakennus edustaa tilarakenteeltaan 1950-luvulla käyttöön otettua solukoulutyyppejä ja ajalleen ominaista, uudenlaista, matalaa koulutyyppeä. Kuten aikakauden koulujen suunnittelua yleensä, Kivistön koulua leimaa selkeäpiirteinen jaottelu toiminnaltaan erityyppisiin osiin. Koulun arkkitehtuuri edustaa ajalleen tunnusomaista, rationaalisuuteen ja selkeyteen pyrkivää suuntausta.

LÄHTEET

Kirjallisuus

Ahtiainen, Pekka ja Tervonen, Jukka 2002. *Vantaan historia 1946-1977 - Kasvua, Yhteistyötä, hyvinvointia.*

Gummerus kirjapaino Oy, Jyväskylä

Eskola, Amanda 2002. *Vantaan moderni rakennuskulttuuri 1930-1979. Inventointiraportti.*

Sarjassa: Vantaan kaupunginmuseon julkaisuja nro 12. KSY 9/02. Gummerus kirjapaino Oy, Jyväskylä

Hirvonen, Sari. *Ruraali urbaani. Vantaan kaupunkisuunnittelun historia*

Sarjassa: Vantaan kaupunki C18:2005, KAUPSU 8/2005. Uusimaa Oy, Porvoo 2005.

Makkonen, Leena 2004. *Opintieillä. Helsinkiläisiä koulurakennuksia 1880-1980.* Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston julkaisuja 2004:14.

Ojanen, Heimo (toim.) ym. 2007. *Suunnittelukeskus Oy—MKR 1949-FCG 2007.* Kirjapaino uusimaa.

Arkistolähteet

KA Kansallisarkisto

VKA Vantaan kaupunginarkisto

VKT Vantaan kaupunki: Maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimiala /Tieto- ja kehityspalvelut

VKM Vantaan kaupunginmuseo

Muut lähteet

Vantaan karttapalvelu

<http://kartta.vantaa.fi/>

Vantaa alueittain 2010—selvitys vantaan kaupungin sivulla

http://www.vantaa.fi/tietoa_vantaasta/tilastot_ja_tutkimukset/prime101.aspx

Kivistön koulun kuntokartoitus

Asemakaava 231600, Kivistö Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS) 14.2.2013

Kivistön koulu 50V. Koulun historiatietoja (Kivistön koulun arkisto, teksti Sirpa Tuisku)

Tietoja antoivat: Seija Viljakainen, Sirpa Tuisku, SAFA

